

Nina Kallio

NUORTEN KOKEMUKSIA KOULUTUSKOKEILUSTA
AMMATTILLISESSA ERITYISOPPILAITOKSESSA

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma

2013

NUORTEN KOKEMUKSIA KOULUTUSKOKEILUSTA AMMATTILLISESSA ERITYISOPPILAITOKSESSA

Kallio, Nina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Toukokuu 2013
Ohjaaja: Leppänen, Erja, lehtori
Sivumäärä: 52
Liitteitä: 3

Asiasanat: koulutuskokeilu, ammatillinen erityisopetus, erityinen tuki, siirtymävaihe, vammaisuus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lukuvuonna 2012–2013 Bovallius-ammattiopistossa koulutuskokeiluissa olleiden nuorten kokemuksia koulutuskokeilusta sekä niiden vaikutuksia jatko-opiskelupaikkaan hakeutumisessa. Tavoitteena oli kuvailla sitä miten koulutuskokeilut olivat nuorten mielestä onnistuneet ja miten tyytyväisiä nuoret olivat koulutuskokeiluun. Tämän lisäksi vertailtiin nuorten toiveita ja Bovallius-ammattiopiston palautelausunnon suosituksia jatko-opinnoista.

Opinnäytetyön teoreettisessa osassa tarkasteltiin ammatillisen erityisopetuksen kehittymistä entisajoista nykypäivään. Nuorten erityisen tuen tarvetta selvitettiin ammatillisen opinpolun ensimmäisessä siirtymävaiheessa kuntoutuksen näkökulmasta. Koulutuskokeilu nähtiin yhtenä tärkeänä tukimuotona erityisnuoren ammatillisen kuntoutuksen ja koulutukseen liittyvän kuntoutuksen rajamaastossa. Lisäksi selvennettiin opinnäytetyössä käytettävää vammaisuuskäsitettä.

Tutkimus toteutettiin pääsääntöisesti kvantitatiivisena survey-tyyppisenä kyselytutkimuksena. Se toteutettiin puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Tutkimusjoukko-
na olivat kaikki lukuvuonna 2012 – 2013 Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluun osallistuneet. Aineisto analysoitiin luokittelemalla ja avoimen kysymyksen vastaukset analysoitiin laadullisena sisällön erittelynä.

Tutkimukseen osallistui kaksikymmentäkaksi (22) koulutuskokeiluun osallistunutta nuorta. Suurin osa nuorista oli tyytyväisiä Bovallius-ammattiopiston koulutustarjontaan ja koulutuskokeilun onnistumiseen. Rakentavaa palautetta annettiin koulutuspaikkojen vähäisyydestä ja koulutuskokeilujakson pituudesta. Vähän yli puolet nuorista koki saaneensa riittävästi tietoa ja ohjausta koulutuskokeilusta nykyisestä koulustaan. Alle puolet nuorista koki saaneensa tietoa Bovallius-ammattiopiston ohjaus- ja tukipalveluista, lukuun ottamatta asuntolapalveluita, joista suurin osa koki saaneensa tietoa hyvin. Kuusitoista (16) nuorta ilmoitti aikovansa hakeutua kokeilemälleen koulutuslalle. Viisi (5) nuorista, jotka olivat kokeneet ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutusalan itselleen sopivana, suositeltiin hakeutumaan kyseiselle alalle. Tutkimus herättää kysymyksen siitä miten hyvin nuoret kykenevät arvioimaan omat rajoitteensa ja toimintakykynsä sekä miten heitä voisi paremmin tukea omien taitojen ja voimavarojen tunnistamisessa.

YOUNG PEOPLE'S EXPERIENCE OF TRAINING TRY-OUT IN THE VOCATIONAL SPECIAL EDUCATION INSTITUTION

Kallio, Nina

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

May 2013

Supervisor: Leppänen Erja, Senior Lecturer

Number of pages: 52

Appendices: 3

Key words: training try-out, vocational special education, special support, transition, disability

The purpose of this thesis was to examine training try-out and its impact on a post-graduate study selection in the Bovallius Vocational Education and Training Center's training try-out during the academic year 2012-2013. The aim was to describe how the young students felt training try-outs were successful and how satisfied they were with the training try-out. In addition, the study compared the young student's wishes and Bovallius Vocational Education and Training Center's feedback statement recommendations for post-graduate studies.

The theory part of the thesis reviewed the evolution of the special vocational education. The thesis studied from the rehabilitation perspective the special transition support needs of young through vocational learning path. The education experiment was seen as an important form of support for a special young student between the vocational rehabilitation and the education-related rehabilitation. The research included also clarification of disability definition.

The research was carried out primarily as quantitative survey-type questionnaire. The survey was executed in a semi-structured questionnaire. The research sample included all participants of the training try-out during the academic year 2012 - 2013 in the Bovallius Vocational Education and Training Center. The data was analyzed by classifying and the open-ended question responses were analyzed qualitatively by content analysis.

The research involved twenty-two (22) young students participated in the training try-out. Most of the students were satisfied with the Bovallius Vocational Education and Training Center's training provision and the success of the experiment. Constructive feedback was given on the low number of free study places and of the length of the education experiment period. A little more than half of young students felt they had received adequate information and guidance of the training try-out from the current school. Less than half of the students felt they had received information about the Bovallius Vocational Education and Training Center's guidance and support services, with the exception of residential-services, of which most of them felt they had received information well. Sixteen (16) students announced their intention to seek to the experimented education sector. Five (5) students, who had experienced vocational qualification education to suit them, were recommended to pursue into this area. The research raises the question of how good young people are able to assess their own limitations, and functional ability, as well as how they could be supported better to identify their own skills and resources.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	AMMATILLINEN ERITYISOPETUS	6
2.1	Ammatillisen erityisopetuksen kehittyminen.....	7
2.2	Ammatillisten erityisoppilaitosten nykytila	8
2.3	Bovallius-ammattiopisto	10
3	ERITYINEN TUKI ENSIMMÄISESSÄ SIIRTYMÄVAIHEESSA	11
4	KOULUTUSKOKEILUT TUKIMUOTONA	14
4.1	Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet	15
4.2	Koulutuskokeilut Bovallius-ammattioppilaitoksessa	17
4.3	Tukimuodon opiskelijalähtöisyys.....	18
5	VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELYÄ.....	20
6	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	22
7.1	Aineiston kohdejoukko.....	23
7.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankkiminen.....	23
7.3	Aineiston analysointi.....	26
7.4	Luotettavuus ja pätevyys	26
8	TUTKIMUSTULOKSET	27
8.1	Vastaajien taustatiedot.....	28
8.2	Nuorten kokemuksia tiedottamisesta ja markkinoinnista.....	33
8.3	Nuorten kokemuksia koulutuskokeilusta	34
8.4	Nuorten kokemuksia palautelausunnosta	38
8.5	Vertailua Bovallius-ammattiopiston palautelausunnon jatkosuosituksista nuorten mielipiteisiin.....	38
9	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	42
9.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	42
9.2	Tutkimuksen tarkastelu ja pohdinta	44
9.3	Jatkotutkimusehdotukset	49
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Koulutuskokeiluja järjestetään pääsääntöisesti ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ammatillisen koulutus- ja kuntoutussuunnitelman tueksi. Koulutuskokeilu on yksi ammatillisen kuntoutuksen palveluista, jota erityistä tukevat tarvitsevat nuoret voivat käyttää suunnitellessaan jatko-opintoja. Koulutuskokeilun aikana nuorella on mahdollisuus tutustua ammattioppilaitokseen, koulutusalaan ja saada selvyyttä tuen tarpeesta ammatillisen opiskelun aikana. Tavoitteena on, että kuntoutuminen tapahtuisi opiskelijan arjessa keskellä opiskelua. Näin kuntoutuminen ja opiskelu tukevat toinen toisiaan.

Opinnäytetyöni aihe löytyi etsiessäni työharjoittelupaikkaa Bovallius-ammattiopistolta. Oman mielenkiintoni lisäksi Bovallius-ammattiopistolla nousi halu saada tietoa koulutuskokeiluista nykyisessä organisaatiossa ja mahdollisesti esiin nousevista kehittämissuunnitelmista. Koulutuskokeiluista löytyy vain vähän aikaisempaa tutkittua tietoa. Opinnäytetyössä selvitetään kyselytutkimuksen avulla lukuvuonna 2012 -2013 koulutuskokeiluihin osallistuneiden nuorten kokemuksia Bovallius-ammattiopistossa koulutuskokeiluista. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorten kokemuksia koulutuskokeiluista ja niiden vaikutuksia jatko-opintovalintoihin. Toivon lisäksi, että opinnäytetyöstä saatu tieto palvelee ammatillisen erityisoppilaitosten pedagogista työryhmää, jonka tavoitteena on suunnitella ja kehittää ammatillisten erityisammattioppilaitosten koulutuskokeilukäytäntöjä.

Ammatillisiin erityisoppilaitoksiin hakeutuvilla nuorilla on tarve erityiseen tukeen tai erityisjärjestelyihin. Ammatilliset erityisoppilaitokset järjestävät valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta, ammatillista peruskoulutusta sekä aikuiskoulutusta (Ammatillisen erityisopetuksen www-sivut 2013). Koulutuskokeiluja järjestetään pääsääntöisesti ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa, mutta myös valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa.

Koulutuskokeilut ovat yksi ammatillisen kuntoutuksen palvelumuoto nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Sen yhtenä tavoitteena on ehkäistä ja vähentää koulutuksen keskeyttäneiden määrää. Koulutuskokeilu palvelee myös vuoden 2013 alusta voimaan tulleen nuorisotakuun näkökulmaa, jonka mukaan jokaiselle nuorelle tulisi löytyä opiskelu, työ- tai harjoittelupaikka.

2 AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Ammatillisen erityisopetuksen perustana on koulutuksellinen tasa-arvo. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella opiskelijalla on oikeus yhdenvertaiseen ammatilliseen koulutukseen riippumatta siitä millaiset oppimisedellytykset hänellä on. Ammatillisen erityisopetuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle sellaisia pätevyyskäsitteitä, joilla hän pystyy työllistymään, saamaan valmiuksia jatko-opintoihin ja toimimaan yhteiskunnan jäsenenä, sekä omaamaan tarvittavia elämänhallinnan valmiuksia. (Kukkonen & Virtanen 2007, 11.)

Opiskelua ammatillisessa erityisopetuksessa säätelee laki ammatillisen koulutuksen (630/1998) opetuksen järjestämisestä. Lain mukaan ammatillinen erityisopetus on suunnattu opiskelijoille, jotka vammaisuuden, kehityksen viivästymisen, sairauden, tunne-elämän häiriön tai muun syyn takia tarvitsevat erityisiä opiskelija- tai opetus- huollon palveluita. Lain mukaan koulutuksen järjestäjä huolehtii valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta, erityisopetuksen järjestämisestä sekä opetukseen liittyvistä ohjaus-, kehittämis- ja tukitehtävistä. Laki vaatii myös henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) tekemistä. Erityistä tukea tarvitsevien ammatillisen peruskoulutuksen lähtökohtana on lisäksi myös yhteistyön tekeminen kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa opiskelijoiden kuntoutusprosessin edistämiseksi. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 9 §, 20§.)

Ammatillista erityisopetusta voi saada integroituna yleisissä ammattioppilaitoksissa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Ammatillisten erityisoppilaitosten palvelut ovat yleensä tarkoitettu enemmän erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Niiden

tarjoamat erityiset palvelut mahdollistavat opiskelun onnistumisen ja tukevat opiskelijoiden yksilöllistä kuntoutumista (Lehto 2010, 20.) Ammatillisessa erityisopetuksessa korostuu osallistava ja tukeva moniammatillinen yhteistyö sekä erityispedagogiset ratkaisut arjessa. Näillä toimilla tuetaan opiskelijaa aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Honkanen 2008, 15.)

2.1 Ammatillisen erityisopetuksen kehittyminen

Suomessa ammatillinen opetus juontaa juurensa jo 1600 luvulta, jolloin käsityöläisten ammattitaito siirtyi mestarilta oppipojalle aidossa työympäristössä. Alkuun ammatillinen erityisopetus tapahtui hyväntekeväisyystyönä ja perustui lähinnä ihmisten auttamishaluun. Vammaisten koulun tavoitteena oli kouluttaa heitä ammattiin ja sitä kautta itsenäisen toimeentulon hankintaa sekä selviytymään omatoimisesti arjesta. Sota-ajan jälkeen vuonna 1946 voimaan tullut invalidihuoltolaki pyrki turvaamaan lähinnä sodassa vammautuneiden kuntoutusta ja ammattiin kouluttamista. 70-luvun alkupuolen kehittämistyön tavoitteiden pohjalta opetussuunnitelmia parannettiin. Esimerkiksi kansa- ja peruskoulussa erityisopetusta saaneiden ammatinvalintaa, ammatillista koulutusta ja työhön sijoittumista kehitettiin. (Honkanen 2008, 15–20; Tuunainen & Nevala 1989, 75–79, 106–107.)

Keskiasteen uudistumisen myötä vuonna 1987 laadittiin ensimmäinen lainvoimainen säädös ammatillisista erityisoppilaitoksista, jonka mukaan erityisopetusta tulisi antaa ammatillisessa erityisoppilaitoksessa tai muussa ammatillisessa oppilaitoksessa. Sen tavoitteena oli järjestää jokaiselle nuorelle oman tasoista koulutusta, joka tapahtuisi lähinnä yleisissä ammattioppilaitoksissa. (Laki ammatillisista oppilaitoksista 487/1987, § 32). Nykyinen koululainsäädäntö laadittiin vuonna 1998, joka pyrki turvaamaan yksilölliset ammatilliset opinnot oppijan näkökulmasta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998, § 20). Tämän lain mukaan opetusministeriö voi myöntää koulutuksen järjestämisluvan esimerkiksi kunnalle, kuntayhtymälle tai säätiölle. Vuosituhannen vaihteessa ammatillisia opetussuunnitelmia on kehitelty jälleen yhä enemmän työelämälähtöisiksi. 2000-luvulla keskeisiä muutoksia ovat olleet koulutustakuu, yhteiskuntatakuu, työssäoppiminen ammatillisessa koulutuksessa sekä näyttöjen liittäminen ammatillisiin perustutkintoihin. (Honkanen 2008, 22–23.)

Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelman mukaan 2000-luvulta lähtien ammatillisen erityisopetuksen opiskelijamäärä on jatkuvasti kasvanut. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat eivät olleet tasa-arvoisessa asemassa muiden opiskelijoiden kanssa verrattaessa koulutuspalvelujen saatavuutta. (Opetusministeriö 2004, 13- 20.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2010 ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijoita oli 19 313, joista ammatillisessa erityisoppilaitoksessa opiskeli 2497 opiskelijaa ja muissa ammatillisissa oppilaitoksissa lähes 16 816 opiskelijaa. Kaiken kaikkiaan ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä vuonna 2010 oli 279 863. (Tilastokeskuksen www-sivut 2013).

		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Erityisopetuksen opiskelijamäärä yhteensä		13 945	14 916	15 458	16 462	18 261	19 313
Ammatillisessa erityisoppilaitoksessa		2 464	2 461	2 461	2 397	2 536	2 497
Muussa ammatillisen koulutuksen oppilaitoksessa	erityisryhmässä	1 863	1 693	1 718	1 605	1 659	1 872
	Yleisopetuksen ryhmässä	9 618	10 762	11 279	12 460	14 066	14 944

Taulukko 1. Erityisopiskelijoiden määrä ammatillisen koulutuspaikan mukaan vuosina 2005- 2010 (Tilastokeskuksen www-sivut 2013).

MAST-hankeen maakunnallisen ohjausmallin loppujulkaisun mukaan ammatillisiin erityisoppilaitoksiin pääsee opiskelemaan 30–50 % hakijoista koulutusalaan riippuen. Ilman koulutuspaikkaa jääviä on näin ollen runsaasti. Julkaisun mukaan erityisopetuksessa opiskelevista opintonsa keskeyttää noin 17 %, kun keskimäärin keskeyttäneitä on noin 10 %. Voidaan siis todeta, että koulutustakuu toteutuu erityistä tukea tarvitsevien nuorten kohdalla heikosti. (Miettinen 2011, 14.) Erityisopetuksen tarpeen kasvu sekä erilaisten tuki- ja palvelutarpeen lisääntyminen johtivat vuonna 2009 valtion omistaman viiden ammatillisen erityisoppilaitoksen yhdistymiseen yksityisiin koulutuksen järjestäjiin. Opetusministeriön tavoitteena oli muodostaa riittävän vahvoja ja toimintakykyisiä ammatillisen erityiskoulutuksen organisaatioita ja turvata erityisopetuksen laatu ja saatavuus. (Opetusministeriö 2004, 13- 20.)

Suomessa ammatillisia erityisopetusta järjestää tällä hetkellä seitsemän oppilaitosta. Nämä ovat Aitoon koulutuskeskus, Ammattiopisto Luovi, Bovallius-ammattiopisto, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Keskuspuiston ammattiopisto, Kiipulan ammattiopisto ja Optima. Ammatilliset erityisoppilaitokset muodostavat ammatillisen koulutuksen kentässä toimivan yhteistyöverkoston. Niiden toiminta pohjautuu lakisääteiseen erityisopetuksen ohjaus-, tuki- ja kehittämistehtävään. Ammatilliset erityisoppilaitokset tuottavat myös asiantuntijapalveluita, kuten koulutusta ja konsultaatiota erityistä tukea tarvitsevien kanssa työskenteleville sekä tuottavat erityisopetuksen materiaaleja. Tämän lisäksi ne kehittävät, ohjaavat ja tukevat yleisesti erityisopetusta. (Opetusministeriö 2004, 4; Ammatillisen erityisopetuksen www-sivut 2013.)

Ammatillisten erityisoppilaitosten toiminta painottuu vaikeimmin vammaisten koulutuksen järjestämisestä. Ammatillisissa erityisoppilaitoksissa tukipalveluita on saatavissa laajemmin kuin yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa, jolloin opiskelijaa on mahdollista tukea yksilöllisesti opinnoissa, kuntoutumisessa ja työllistymisessä. Erityisammattioppilaitokseen hakevat oppilaat ovat yleensä saaneet erityistä tukea jo peruskoulun aikana. (Lehto 2010, 24). Opiskelijoiden ohjauspalvelut antavat tietoa erilaisten tukien hakemisesta ja antavat tietoa erilaisista apuvälineistä, jotka helpottavat vammaisia opiskelussa ja työssä. Opiskelijalla on mahdollista saada ohjaus- ja tukipalveluita jo ennen koulutusta, esimerkiksi ohjaus- ja neuvopalvelua koulutussuunnitelmia tehtäessä. (Opetusministeriö 2004, 4; Opetushallituksen www-sivut 2013.)

Ammatillisen erityisopetuksen ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteet ovat opiskelijalle yksilöllisiä. Ne suuntautuvat ammatillisen osaamisen kautta joko työllistymiseen tai jatko-opintoihin. Ammatillinen erityisopetus toteutetaan pienryhmissä. Useimmiten pääpaino on enemmänkin tekemisessä kuin teoriaopinnoissa. Opiskelijoille tarjotaan henkilökohtaista ohjausta ja tukea niin opinnoissa kuin päivittäisessä elämässä. (Bovallius- ammattiopiston hakijan opas 2013–2014, 14–25.) Ammatillisessa erityisopetuksessa opiskelun tavoitteet ja sisällöt, kuten myös tutkinnon laajuus ja lukuvuoden pituus ovat samanlaisia kuin muissakin ammatillisissa oppilaitoksissa. (Ahonen 2010, 18).

Ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi ammatillisissa erityisoppilaitoksissa järjestetään ammatilliseen perustutkintoon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta sekä aikuiskoulutusta ja maahanmuuttajien valmistavaa koulutusta (Ammatillisen erityisopetuksen www-sivut 2013). Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus tarjoavat oppilaalle valmiuksia elämänhallintaan, ammatilliseen koulutukseen ja työhön sijoittumiseen. Koulutus antaa mahdollisuuden aloitekyvyn ja itseluottamuksen lisääntymiseen. Se ei ole tutkintoon johtavaa koulutusta, mutta se on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 630/1998, 3 §:n mukaisesti ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä järjestettävää koulutusta. Sen tavoitteena on valmentaa ja kuntouttaa opiskelija ammatilliseen peruskoulutukseen siirtymistä varten. Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus koostuvat kahdesta opetusvaihtoehdosta, jotka ovat ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava I) sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava II). Valmentava II -koulutus on suunnattu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille, joilla ei ole vammaisuuden tai sairauden vuoksi mahdollisuuksia opiskella ammattiin johtavaa perustutkintoa. (Opetushallitus 2010, 8, 10,12.)

2.2 Bovallius-ammattiopisto

Bovallius-ammattiopisto on Bovallius säätiön ylläpitämä ja se kuuluu viiden valtakunnallisen ammatillista erityisopetusta järjestävän organisaation joukkoon. Bovallius-ammattiopiston organisaatiomuutoksen myötä vuonna 2009 kolme oppilaitosta Bovallius-ammattiopisto, Kuhankosken erityisammattikoulu ja Aura-instituutti yhdistyivät nykyiseksi Bovallius-ammattioppilaitokseksi. Vuoden 2009 alusta alkaen säätiö on järjestänyt ammatillista koulutusta kolmessa toimipaikassa Laukaalla (nykyisin Jyväskylässä), Pieksämäellä ja Turussa, joilla kullakin on lisäksi sivutoimipisteitä ja toimintaa yhteensä noin kahdellakymmenellä paikkakunnalla mm. Laitilassa, Iisalmessa, Pyhäjärvellä, Äänekoskella, Varkaudessa ja Mikkeliissä. Opiskelupaikkoja on 530 ja oppilaitoksessa työskentelee opettajien ja ohjaajien lisäksi Bovallius-ammattiopiston opiskelijapalveluiden moniammatillinen henkilökunta, keittiö- ja siivoushenkilökunta sekä hallinto- ja toimistohenkilöstöä. (Bovallius www-sivut 2012.)

Bovallius-ammattiopisto on valtakunnallinen ammatillinen erityisoppilaitos ja se toimii ammatillisen erityisopetuksen kehittämiskeskuksena. Sen opetustarjonta koostuu val-

mentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä ammatillisesta perus-, aikuis- ja jatkokoulutuksesta erityistä tukea tarvitseville nuorille ja aikuisille. Sen tarjoamat opiskelijapalvelut koostuvat opiskelijan ohjaus- ja tukipalveluista, jotka sisältävät opiskelijaohjauksen lisäksi asuntolapalvelut, ravitsemuspalvelut ja puhdistuspalvelut. Bovallius-ammattiopisto järjestää myös asiantuntijapalveluita ja tukee erityisopetusta ammatillisen koulutuksen kentässä. (Bovallius-ammattiopiston strategia vuosille 2010- 2015, 6-7; Lehto henkilökohtainen tiedonanto 3.3.2013.)

Bovallius-ammattiopiston toiminta-ajatuksena on toteuttaa erityisen osaavaa yksilöllistä opetusta ja ohjausta. Oppilaitoksen toiminnan tavoitteena on luoda ja tukea erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisiä opinpolkuja siten, että jokaisella olisi mahdollisuus kehittyä täysivaltaiseksi kansalaiseksi ja työntekijäksi. Opiskelijoiden opetuksessa ja ohjauksessa hyödynnetään työvaltaisia opetus- ja oppimismenetelmiä ja yhteistyötä tehdään läheisesti työelämän kanssa. (Bovallius-ammattiopiston strategia vuosille 2010-2015, 6-7.)

Bovallius-ammattiopisto tarjoaa erityisiä palveluja opiskelun onnistumisen tueksi. Palveluiden tarkoituksena on tukea opiskelijan kokonaiskuntoutumista ja elämänhallinnan valmiuksien saavuttamista. Bovallius-ammattiopisto tarjoaa kaukaa kotoa asuville opiskelijoille asuntolapalvelun ja siihen liittyvän ohjauksen. Bovallius-ammattiopiston opiskelijapalvelun toimialalla työskentelee asuntolan ohjaajia, opintoneuvojia, työhönvalmentajia, terveydenhoitajia ja psyykkisen puolen asiantuntijoina erikoissairaanhoidajia ja psykologeja. (Bovallius www-sivut 2012; Lehto henkilökohtainen tiedonanto 3.3.2013.)

3 ERITYINEN TUKI ENSIMMÄISESSÄ SIIRTYMÄVAIHEESSA

Perusopetuslain uudistuksen myötä tammikuussa 2011 uudistettiin oppilaan tukea koskevaa mallia. Nykyisen kolmiportaisen mallin mukaisesti oppilaalla on mahdollista saada tukea yleisen, tehostetun ja erityisen tuen käytäntöjen mukaisesti. Erityisen tuen hallintopäätös tehdään silloin, jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riittä-

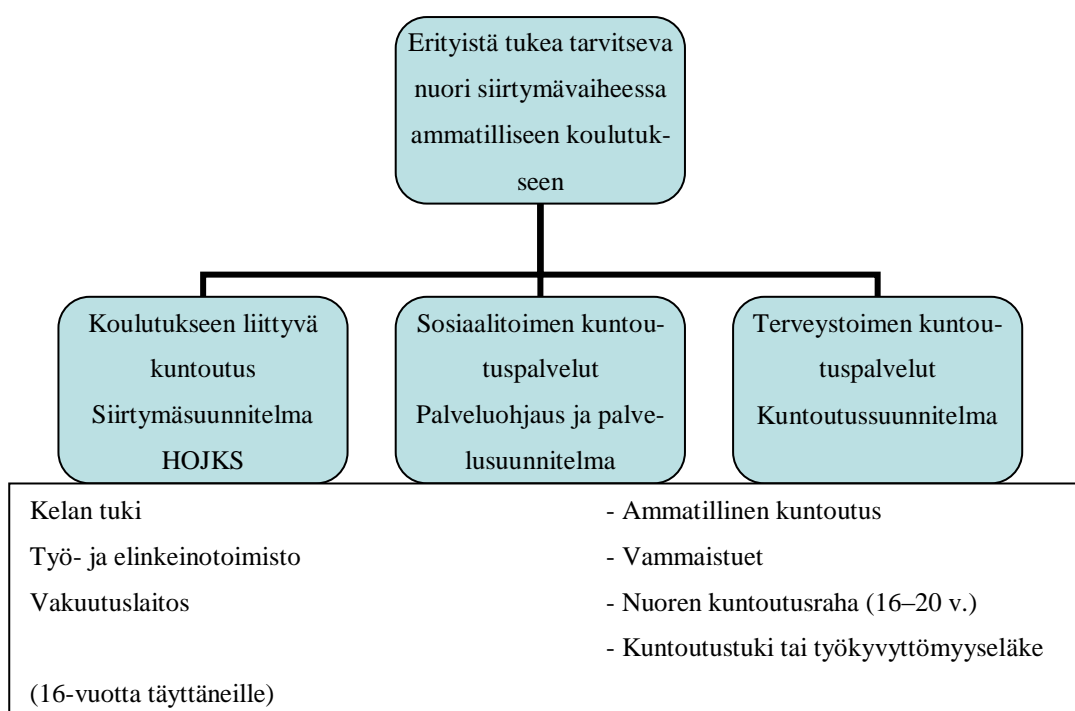
västi auta häntä selviytymään koulutyöstä. Tällöin oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmassa on tultava esiin erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Muu tuki saattaa olla esimerkiksi oppilashuollollista, kuntouttavaa, hoidollista tai muuta yksilöllistä tukea. Lisäksi erityisen tuen saamisessa korostuu huoltajan tuen, moniammatillisen yhteistyön ja yksilöllisen ohjauksen merkitys. Erityisopetus tukee opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita opiskelun erityisin opetusjärjestelyin tai tukipalveluin. (Perusopetuslaki 628/1998, 16§, 17§, peda.net www-sivut 2013.)

Siirtymävaiheella tarkoitetaan yleisesti opiskelijan siirtymiä hänen opinpoluillaan. Tässä opinnäytetyössä keskitytään lähinnä ammatillisen koulutuksen siirtymistä ensimmäiseen eli siirryttäessä ammatillisiin jatko-opintoihin. Tässä vaiheessa ovat yleensä peruskoulunsa päättäneet oppilaat. Samassa siirtymävaiheessa ovat myös valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen läpi käyneet opiskelijat, jotka hakeutuvat ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Näiden lisäksi tässä siirtymävaiheessa voi olla nuori, joka ei ole aikaisemmin löytänyt sopivaa toisen asteen tutkintoon johtavaa koulutuspaikkaa. Valmentava koulutus antaa mahdollisuuden lisävuoden aikana saada valmiuksia oman elämän hallintaan sekä selvittää kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen. (Holopainen, Ojala, Miettinen & Orellana 2005, 5-6; Myyryläinen, Oikari, & Salmi 2005, 143.)

Siirryttäessä ammatilliseen koulutukseen nuoret ja huoltajat tarvitsevat paljon tietoa ja ohjausta. Erityisesti tukea ja ohjausta tarvitsevat erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat. Se miten opiskelija siirtymävaiheessa selviytyy vaikuttavat opiskelijoiden yksilölliset piirteet, kuten realistinen minäkäsitys, omien taitojen ja voimavarojen tunnistaminen, sekä koulutusjärjestelmän ja ohjaustyön antama tuki (Päiväsalo 2003, 8-9). Jotta erityistä tukea tarvitsevat nuoret eivät ajautuisi oppivelvollisuusiän jälkeen toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle, tarvitaan hyvä siirtymävaiheen suunnittelu, ennakointi ja riittävä tukeminen. Koulutukseen liittyviä kuntoutuksen tukimuotoja siirtymävaiheessa voidaan katsoa olevan siirtymävaiheen suunnittelu ja HOJKS:n päivitys, opiskelijahuolto, opinto-ohjaus ja koulutuskokeilut. (Lappalainen & Lievonen 2005, 121; Vuontela ym. 2007, 231–233.)

Erityistä tukea tarvitsevilla nuorilla on usein koulun ja oppilaitosten ulkopuolisia kuntoutus- ja tukimuotoja sekä niihin liittyviä palveluja. Koulutuksen ja kuntoutuksen yhteinen suunnittelu yksilöllisten tarpeiden mukaisesti on erittäin tärkeää juuri siirtymävaiheissa. Siirtymävaiheessa opiskelun lisäksi muutoksia tapahtuu myös kuntoutus- ja tukimuodoissa. Koulutus ja kuntoutus muodostavat kokonaisuuden, joka elää jatkumona nuoren elämän tilanteissa. Siksi on tärkeää, että riittävä tieto saatavissa olevista palveluista siirtyy nuorelle ja hänen perheelleen. (Siiskonen, Aro & Ahonen 2007, 216–218.)

Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on ammatillista koulutusta koskevan lain mukaan oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opiskelijahuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Vammainen opiskelija saa usein tarpeidensa mukaisesti palveluita ja tukitoimia sosiaalitoimen ja terveydenhuollon kuntoutus ja tukipalveluista. Näiden lisäksi erityistä tukea tarvitsevan nuoren on mahdollista saada apua ammatillisiin suunnitelmiinsa tarvittaessa Kelasta, työ- ja elinkeinotoimiston ammatinvalinnanohjaajalta tai tapaturmaisesti vammautuneen nuoren tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokselta. Seuraavassa kuviossa havainnollistetaan erityistä tukea tarvitsevan nuoren kuntoutus- ja tukimuotoja siirtymävaiheessa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 680/1998, 38§; Ahonen 2010,13.)

Kuvio 1. (Siiskonen, Aro & Ahonen 2007, 217.)

4 KOULUTUSKOKEILUT TUKIMUOTONA

Koulutuskokeiluja järjestetään ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ammatillisen koulutussuunnitelman tueksi. Koulutuskokeilu antaa mahdollisuuden saada tietoa ja käsitystä tarjolla olevista ammattialoista, opiskelusta sekä oppilaitoksen vaatimuksista. Koulutuskokeilu on konkreettinen tapa tutustua suunniteltuun koulutusalaan ja sen ammatillisiin työtehtäviin. Nuori saa myös käsityksen omista valmiuksistaan, mikä auttaa häntä tekemään parempia valintoja hakutilanteessa. Koulutuskokeilu saattaa estää nuorta valitsemasta väärän alan, mikä taas vähentää keskeyttämisiä. Myös oppilaitoksen kannalta on tärkeää, että opiskelijavalinnat tehdään parhaalla mahdollisella tavalla. Koulutuskokeilujen tarkoituksena onkin selvittää kokeilijan soveltuvuutta, kiinnostusta ja valmiuksia valitsemallaan koulutusallalla. Koulutuskokeilun aikana arvioidaan myös kokeilijan opetukseen, oppimiseen ja arjen hallintaan liittyvien tukitoimien tarvetta. (Ammatillisen erityisopetuksen www-sivut 2013; Vuontela 2007, 236.)

Koulutuskokeilussa opiskelija tutustuu valitsemaansa ammattialaan tai mahdollisesti useampaan alaan sekä oppilaitokseen yksilöllisesti laaditun suunnitelman mukaan. Koulutuskokeilun sisältö koostuu alakohtaisia teoria- ja käytännön tehtävistä, ohjauskeskusteluista, opiskelunvalmiuksien ja tuen tarpeen kartoittamisesta. Koulutuskokeilu kestää yleensä viikon. Koulutuskokeilun ajankohta on edellisellä lukuvuodella ennen kuin opiskelijaksi hakeudutaan. Koulutuskokeilujaksosta annetaan nuorelle ja lähettävälle taholle kirjallinen palaute, joka sisältää suosituksen alan soveltuvuudesta ja mahdollisesti muista jatkosuosituksista. Koulutuskokeilu on maksullinen palvelu, jonka kustannuksen määrittää oppilaitos. Hinta nousee hieman, mikäli kokeiluun sisältyy yöpyminen oppilaitoksen asuntolassa. Koulutuskokeiluun voi saada maksusitoumuksen Kelasta, työ- ja elinkeinotoimistosta, vakuutuslaitoksista tai kotikunnan sosiaalipalvelusta. Kelan kustantamat koulutuskokeilut on tarkoitettu vaikeavammaisille nuorille tai koulutusalan valinnassa erityisiä vaikeuksia kokeville nuorille. Hakemukseen liitetään lääkärin B-lausunto, sekä mahdollisesti muita lausuntoja, kuten psykologin, ammatinohjaajan tai opettajan lausunnot. (Ammatillisen erityis-

opetuksen www-sivut 2013; Bovalliuksen www-sivut 2012; Vuontela ym. 2007, 235–236).

Oppilaitokseen järjestetään myös lyhyempiä 1-2 päivän tutustumiskäyntejä. Ne ovat tutustujille ilmaisia. Tutustumiskäyntien tavoitteena on tutustua koulutusalan vaatimuksiin ja kouluympäristöön. Tutustumisjaksojen kestosta ja ajankohdasta sovitaan jokaisen kohdalla yksilöllisesti. Tutustumiskäynnistä saa opettajalta suullisen palautteen. (Ammatillisen erityisopetuksen www-sivut 2013; Bovalliuksen www-sivut 2012.)

4.1 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Aikaisemmin koulutuskokeiluja käsitteleviä aikaisempia tutkimuksia tai siihen läheisesti liittyviä hankkeita löytyi vähän. Pentti Viima teki Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuonna 2006 selvityksen Keskuspuiston ammattiopiston metalliosaston koulutuskokeilujen ennustettavuudesta koneistaja- ja koneenasentaja linjoilla. Keskuspuiston koulutuskokeilussa opiskelijaksi hakeutuville oli mahdollisuus kokeilla koulutusta ja tutustua ennalta mahdollisen ammatin työtehtäviin. Selvityksen tavoitteena oli löytää koulutuskokeilusta tekijöitä, jotka ennustaisivat opiskelun onnistumista sekä saada ehdotuksia koulutuskokeilujen laadun kehittämiseksi. Selvityksen tuloksena todettiin, että tietoa tuen tarpeen perusteista tulisia saada riittävän ajoissa jo ennen koulun aloittamista, jotta kokeilun arvioijat voisivat suunnata kokeilut oikeisiin asioihin ja näin välttyä mahdollisten väärin johtopäätösten tekemisestä. Selvityksessä huomioitiin opiskelijoiden asenteiden mittausten vaikeus. Samoin opiskelijoiden yhteistyötä arvioitiin vähän. Näihin seikkoihin epäiltiin vaikuttaneen se, ettei niitä oltu ohjeistettu erikseen kokeiluohjelmassa. Lisäksi kyseisessä selvityksessä ehdotettiin motorikan valmiuksien arvioinnin lisäämistä. (Viima 2006, 5, 18–19.)

Susanna Österlund teki Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 kehittämis-tehtävänä työn, jossa hän kehitti Alavuuden erityisammattikoulun valintakurssille ja koulutuskokeilujaksolle oppimisvalmiuksien kartoituslomakkeen. Jakson aikana opiskelijat tutustuivat oppilaitokseen ja samalla luotiin yhteistyössä opiskelijan kanssa kokonaisnäkemys hänen voimavaroistaan ja tuen tarpeistaan. Kartoituslomake ke-

hitettiin opettajien työkaluksi ja tavoitteena oli valmiuksien ja tuen kartoittaminen yhtenäisten perusteiden mukaisesti. Kartoituslomakkeella kartoitettiin tarkkaavaisuutta, pitkäjänteisyyttä, ohjeiden ymmärtämistä, opiskelijan oppimisstrategioita, oman toiminnan ohjaamista, motivaatiota, viretasoa ja sosiaalisia taitoja. (Österlund 2007, 2-3, 18, 23–24 .)

Latu-hankkeen myötä vuosina 2002–2004 kehiteltiin laatua opetukseen ja oppimisen tueksi, erityisesti tukea tarvitsevien opetuksen kehittämiseen yleis- ja erityisopetuksessa. Hankkeen tavoitteena oli perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen. Latu-hankkeessa tehtiin tunnetuksi myös erityisoppilaille tarkoitettua koulutusta. Hankkeen avulla syntyi Pieksämäen Bovallius-ammattiopiston ja Varkauden peruskoulujen välisessä yhteistyössä AVAAVA-koulutus, jonka pääpaino oli työ- ja koulutuskokeiluissa. Tavoitteena oli löytää opiskelijoille sopivat ja mieluisat jatkokoulutuspaikat mahdollisimman läheltä. AVAAVA-koulutuksen aikana nuori tutustui useampaan kuin yhteen työpaikkaan tai koulutusalaan, jolloin hän kykeni vertailemaan eri ammatteja ja koulutuksia. Saamiensa kokemusten perusteella nuoren oli helpompi tehdä päätöksiä jatkokoulutuspaikasta. Koulutuskokeilut koettiin tärkeäksi yhteistyövälineeksi Bovallius-ammattiopiston ja Varkauden muiden toisen asteen oppilaitosten välillä. Koulutuskokeilujen avulla nuoret tutustuivat tulevaan opiskelupaikkaansa ja opettajat oppivat tuntemaan mahdollisia tulevia opiskelijoitaan. (Myyryläinen, Oikari & Salmi 2005, 141–143).

AMES -projekti oli ammatillisen erityisopetuksen suunnitelmaprojekti, joka toteutettiin Opetushallituksen koordinoimana vuosina 2002–2003. Sen tuloksena oli esimerkkejä erityisopetuksen suunnitelmista, joiden tarkoituksena oli tukea opetuksen järjestäjiä. AMES-projektin yhtenä tavoitteena oli opiskelijavalinnan periaatteiden ja yhteistyön kehittäminen perusopetuksen, kotikuntien ja muiden sidosryhmien välillä ennen opiskelijavalintaa. Tämän nivelvaiheen yhteistyön avulla tuettiin erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden siirtymistä toisen asteen ammatillisiin opintoihin siten, että tehdyt koulutussuunnitelmat jatkuivat ja tieto toimijoiden välillä vaihtui. Ammatillisen erityisopetuksen opiskelijaksi tulemisessa tärkeiksi asioiksi oli nostettu yhteydet perusopetuksen erityiskouluihin ja luokkiin, ammatillisen opintojen valmentaviin opintoihin, yleinen tiedottaminen ja markkinointi, haastattelu, tutkintora-

kenteen selvittäminen opiskelijoille ja huoltajille sekä koulutuskokeilut. (Opetushallitus 2005, 3,7,20.)

Ames- projektin loppuraportin mukaan koulutuskokeiluista mainitsi vain yksi koulutuksen järjestäjä kymmenestä sekä yhteistyöstä alueen perusopetuksen erityiskoulujen kanssa mainitsi neljä kymmenestä. Ames-projektin tulosten mukaan tiedonsaanti erityisesti vieraspaikkakuntalaisten hakijoiden erityistarpeista tuntui olevan hankalaa ja epäsystemaattista. Oppilaitoksen voimavarat eivät riittäneet aktiiviseen yhteistyöhön kaikkien peruskoulujen kanssa. Nivelvaiheessa katsottiin tärkeäksi juuri lähettävän tahon eli peruskoulun aktiivisuus oppilaan tietojen siirtämisessä. (Opetushallitus 2005, 21.)

4.2 Koulutuskokeilut Bovallius-ammattioppilaitoksessa

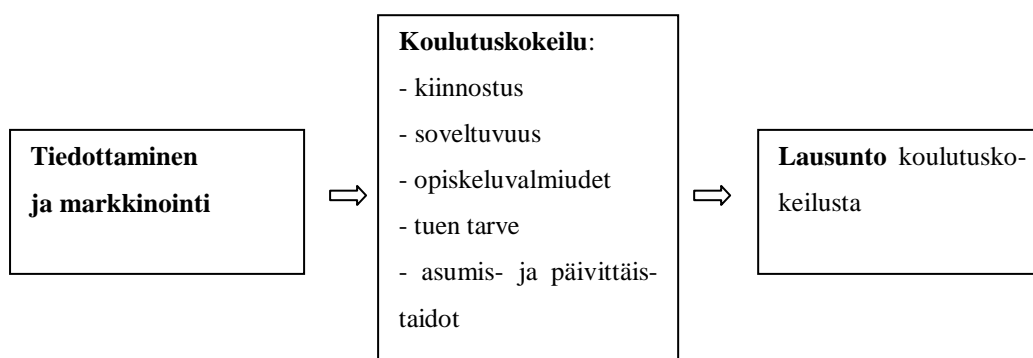
Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluprosessi on kolmevaiheinen (kuvio 1.). Ensimmäinen vaihe pitää sisällään tiedottamisen ja markkinoinnin, joiden tavoitteena on kohderyhmän tavoittaminen ja tunnettavuuden lisääminen. Bovallius-ammattiopiston henkilökunnan tekemä tiedottaminen ja markkinointi sekä erilaisiin rekrytointitilaisuuksiin osallistuminen on tärkeää koulutuskokeilun tunnettavuuden ja kohderyhmän tavoittamisen kannalta. (Bovallius-ammattiopisto 2012.)

Toinen vaihe on itse koulutuskokeilu. Se sisältää kokeilijan yhteydenoton, kokeilijan saapumisen, opetuksen ja ohjauksen sekä soveltavuutta mittaavat tehtävät. Koulutuskokeilu alkaa yhteydenotosta oppilaitokseen, jolloin sovitaan kokeilun ajankohta, mahdolliset palaverit ja asumisjärjestelyt ja kuljetuslupa. Koulutuskokeilijalta pyydetään esitiedot aina kirjallisesti. Esitietojen lisäksi koulutuskokeilusta toimitetaan kirjallinen tutkimuspyyntö, josta selviää maksajataho. (Vuontela 2007, 236.)

Oppilaitos huolehtii koulutuskokeilun käytännön järjestelyistä. Nuori osallistuu suunnitelman mukaisesti valitsemansa opintolinjan teoria- ja työtunneille. Koulutuskokeilu voi koostua useammastakin kokeilualasta. Koulutuskokeilun aikana pyritään selvittämään kokeilijan kiinnostusta, soveltavuutta, opiskeluvaikeuksia ja tuen tarvetta sekä tarvittaessa asumis- ja päivittäistaitoja. Mikäli kokeilija asuu kokeilun ajan

asuntolassa, koulutuskokeiluun sisältyy myös asumisvalmiuksien ja arjen taitojen arviointia ja vapaa-ajanohjausta. (Bovallius-ammattiopisto 2012; Vuontela 2007, 236.)

Kolmantena vaiheena on kirjallisen lausunnon antaminen. Lausunto pitää sisällään opettajien arviot työ- ja teoriaopintojen sujuvuudesta, yleisesti sopivuudesta alalle ja oppilaitokseen sekä mahdollinen arvio asumisvalmiuksista. Lausunto toimitetaan opiskelijalle ja lähettävälle taholle. Kokeilijalta pyydetään palautetta koulutuskokeilun onnistumisesta. Sen avulla toimintaa pyritään kehittämään. Seuraavassa kuviossa on esitetty koulutuskokeilun eri vaiheiden etenemistä. (Bovallius-ammattiopisto 2012; Vuontela 2007, 236.)

Kuvio 2. Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluprosessi

4.3 Tukimuodon opiskelijälähtöisyys

Kun suunnitellaan erityistä tukea tarvitsevan nuoren ammatillisia polkuja, pohditaan usein, mitä nuori haluaa ja mihin hän pystyy. Ammatillista koulutusta koskevan lain mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoja vaikuttavien päätösten tekemistä. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 680/1998, 36§.)

Toimivaan koulutukseen tarvitaan aina opiskelija ja oppimisympäristö. Hyvän oppimisen lähtökohtana on saada nämä kaksi osapuolta toimimaan keskenään. Ammatillisessa erityisopetuksessa oppimisympäristö ja opetus tulisi olla yksilöllisesti suunnattua. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että oppilaitos pystyy vastaamaan opiskelijoiden odotuksiin, vaikeuksista huolimatta. (Miettinen 2011, 14–15.)

Opiskelijälähtöisessä oppimisympäristössä tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja arjen sujuvuutta voidaan tarkastella yksilöllisten, yhteisöllisten ja ulkoisten tekijöiden näkökulmasta. Opiskelijan yksilöllisiä voimavaroja ovat terveys, elintavat, hyvä itsetunto, tietoisuus omista tarpeista ja oikeuksista sekä sosiaaliset suhteet. Opiskelutaitojen ja valmiuden kannalta tärkeitä tekijöitä ovat tavoitteiden selkeys, oikean alan löytäminen sekä riittävät perusvalmiudet. Realistinen minäkäsitys auttaa nuorta muodostamaan käsityksen itsestään oppijana ja asettamaan tavoitteet sellaisiksi, että hän saa onnistumisen kokemuksia tulevaisuuden opinnoissa (Hotulainen & Lappalainen 2005, 102). Oppilaitoksen myönteinen asenneilmapiiri helpottaa opinnoissa alkuun pääsemisessä, mutta myös opintojen sujumisessa jatkossa. Fyysisen ympäristön esteettömyys vaikuttaa sekä opiskeluun osallistumiseen että oppilaitoksessa viihtymiseen ja sillä on suuri merkitys myös sosiaalisten suhteiden solmimisessa. Yhteiskunnan tuki sekä toimivat ja riittävät palvelut puolestaan mahdollistavat opintojen täysipainoisen suorittamisen. Opiskelijan motivaation ja opintojen sujuvuuden kannalta on keskeistä, miten nämä tekijät ovat tasapainoisessa suhteessa toisiinsa. (Niemelä 2007, 15–16, 29, 32, 35).

Kuntoutuksen asiakaskeskeisessä mallissa kuntoutujan rooli on aktiivinen. Asiakas itse toimii tällöin suunnittelijana, valitsijana ja päätöksentekijänä. Asiakas pyrkii tavoitteellisesti kohti omia tavoitteita ja pyrkimyksiä. Asiakaslähtöinen ekologinen näkökulma tarkastelee yksilöä toimintaympäristössään. Ekologisessa mallissa yksilön ja ympäristön välisessä suhteessa pyritään ottamaan huomioon fyysinen ja sosiaalinen ympäristö sekä pyritään parantamaan kuntoutujan sosiaalista selviytymistä ja työkykyisyyttä. Kuntoutujälähtöisessä toimintatavassa yksilö on kuntoutukseensa osallistuva ihminen, joka itse määrittelee ja vaikuttaa kuntoutusprosessin suunnitteluun ja toteutukseen. Kuntoutujan mahdollisuudet ovat kiinteässä yhteydessä ympäristön mahdollisuuksiin ja esteisiin. Kuntoutuksen painopiste on yksilön henkilökohtaisissa vahvuuksissa ja toimintamahdollisuuksia estävien esteiden poistamisessa. (Järvikoski & Härkäpää 2008, 53, 161.)

5 VAMMAISUUDEN MÄÄRITTELYÄ

Erityisen tuen tarve voi johtua vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi. Vammaisuus liitetään usein ajatukseen pysyvästä poikkeavuudesta tai vajavuudesta, johon saattaa liittyä erilaisia toiminnallisia rajoitteita tai sosiaalista haittaa. Vamma tai sairaus saattaa haitata yksilön liikkumista, kommunikointia ja päivittäisiä toimia. Vammaisuus eriasteisina haittaa jokapäiväisen elämän toiminnoista selviytymistä tai sosiaalista osallistumista yhteisön elämään. (Järvikoski & Härkäpää 2008,103.)

Vammaisuutta voidaan tarkastella monen eri tieteen näkökulmasta. Lääketiede katsoo vammaisuuden olevan patologinen tila, jota voidaan yrittää ehkäistä, parantaa ja kuntouttaa. Sosiaalipolitiikka tarkastelee vammaisuutta yksilöstä tai yhteisöstä johtuvana ilmiönä. Tämä vaikuttaa esimerkiksi vammaisen työllistymiseen ja asumiseen. Koulutuksen kannalta katsottuna vammaisuutta on tarkasteltu oppivelvollisuuden suorittamisen näkökulmasta. Suorittaako vammaisen peruskoulun yleisopetuksessa vai tarvitseeko hän erityisopetusta? Vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaan vammaisuuden vaikutukset ovat yhteiskunnasta johtuvia ilmiötä, jotka tulevat näkyviin valtaväestölle tarkoitettussa yhteiskunnassa. Sosiaalisen vammaisuusmallin mukaan elimellinen vamma ei ole välttämättä este hyvinvoinnille, vaan fyysisten ja sosiaalisten esteitä rajoittamalla yksilöllä on mahdollisuus osallistua tasa-arvoisesti yhteiskuntaan ja normaaliin elämään. WHO:n ICF- luokitusjärjestelmä tarkastelee asiaa moniulotteisesti. Se tarkastelee sairauden sijaan terveyttä sen osatekijöiden mukaisesti. ICF- malli kuvaa vammaisuutta yksilöllisten tekijöiden lisäksi myös ympäristö- ja tilannetekijät huomioiden. (Onnela 2008, 19–20; Järvikoski & Härkäpää 2008, 98–99, 104–105.)

Tässä opinnäytetyössä vammaisuutta tarkastellaan valtakunnallisen Tilastokeskuksen erityisopetuksen peruste- luokituksen mukaisesti ammatillisessa koulutuksessa. Tämä luokitus toimii myös lakisääteisen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) perusteena. Ammatillisen koulutuksen erityisopiskelijat on tilastoitu erityisopetuksen perusteen mukaan vuodesta 2004 lähtien. Selvityksessä erityisestä tuesta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa mukaan 68 % HOJKSia käyttä-

vistä koulutuksen järjestäjistä käyttää Tilastokeskuksen luokitusta. Kolme yleisintä erityisen tuen tarpeen perustetta ovat Tilastokeskuksen luokituksen mukaan kielelliset erityisvaikeudet, hahmottamisen, tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeudet sekä psyykkiset pitkäaikaissairaudet. (Ammatillinen erityisopetus 2013, 17–18; Tilastokeskuksen www-sivut 2013.)

Tilastokeskuksen luokituksen mukaan ammatillisen koulutuksen erityisopetuksen perusteet ovat seuraavat:

- ”1) *hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet*, joita ovat esimerkiksi AD/HD tai ADD
- 2) *kielelliset vaikeudet*, joihin luetaan esimerkiksi vaikea lukiongelma, dysfasia tai dyslexia
- 3) *vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt*, joita ovat esimerkiksi sosiaalinen sopeutumattomuus
- 4) *lievä kehityksen viivästyminen* pitää sisällään opiskelijan laajat oppimisvaikeudet
- 5) *vaikea kehityksen viivästyminen, keskivaikea tai vaikea kehitysvamma*
- 6) *psyykkiset pitkäaikaissairaudet*, kuten mielenterveyden ongelmat ja päihdekuntoutujat
- 7) *fyysiset pitkäaikaissairaudet*, kuten allergia, astma diabetes, epilepsia, syöpä
- 8) *autismiin tai Asbergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet*
- 9) *liikkumisen ja motorisen toimintojen vaikeus*, joita ovat esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinvammat, cp-oireyhtymä, lyhytkasvuisuus
- 10) *kuulovamma*
- 11) *näkövamma*
- 12) *muu syy, joka edellyttää erityisopetusta*” (Tilastokeskuksen www-sivut 2013.)

6 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esiin lukuvuonna 2012–2013 Bovalliusammattiopistolla koulutuskokeiluihin osallistuneiden nuorten kokemuksia sekä niiden vaikutuksia jatko-opiskelupaikkaan hakeutumisessa. Tarkoituksena oli selvittää

kyselytutkimuksen avulla miten koulutuskokeilut nuorten mielestä onnistuivat ja miten tyytyväisiä nuoret olivat koulutuskokeiluun. Tämän lisäksi tavoitteena oli vertailla nuorten toiveita ja Bovallius-ammattiopiston palautelausunnon suosituksia jatko-opinnoista.

Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen ja tein sen yhteistyössä Bovallius – ammattiopiston kanssa kevään 2013 aikana. Opinnäytetyön tulokset saatiin ammatillisen erityisoppilaitosten pedagogista työryhmän tietoon ja käyttöön. Työryhmän tavoitteena on suunnitella ja kehittää ammatillisten erityisammattioppilaitosten koulutuskokeilukäytäntöjä.

Näitä asioita kuvailen seuraavien tutkimuskysymysten avulla.

- 1) Millaisia kokemuksia nuorilla oli koulutuskokeiluista Bovallius-ammattiopistossa?
- 2) Vaikuttivatko koulutuskokeilut nuorten halukkuuteen hakeutua kokeilemälleen koulutusosalalle?
- 3) Olivatko nuorten toiveet hakeutua kokeilemälleen koulutusosalalle samansuuntaisia kuin Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilusta saatu palaute?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen anoin tutkimusluvan ja lupaa Bovallius-ammattioppilaitoksen Primus hakija-rekisterin käyttöön koulutuskokeilijoiden osoitetietojen saamiseksi opiskelijapalveluiden toimialajohtaja Anna- Liisa Mäki-Tikkalalta (Liite 3). Bovallius-ammattioppilaitos huolehti kyselyiden monistukseen ja postittamiseen liittyvistä kustannuksista. Opinnäytetyö tehtiin Satakunnan ammattikorkeakoulun kirjallisen raportin asettelumallin mukaisesti. Tulokset esitetään Satakunnan ammattikorkeakoulun Tiilimäen kampuksella. Opinnäytetyö julkaistaan Satakunnan Ammattikorkeakoulun opinnäytetyökannassa ja se on Theseuksen am-

mattikorkeakoulun julkaisuarkistosta (www.theseus.fi). Opinnäytetyöstä toimitetaan kirjallinen tuotos Bovallius-ammattiopistolle.

7.1 Aineiston kohdejoukko

Kyselyn vastaajiksi valittiin kaikki lukuvuonna 2012 – 2013 Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluun osallistuneet. Otantaan vaikutti se, että nämä nuoret olivat helpommin tavoitettavissa ja heillä oli koulutuskokeilusta tuore kokemus. Tavoittamisen helppoudella tarkoitettiin voimassaolevia osoitetietoja sekä nykyisen opiskelupaikan yhteystietoja. Tässä tapauksessa kyse oli harkinnanvaraisesta otannasta. Pyrkimys oli päästä mahdollisimman objektiiviseen ja tasapuoliseen tulokseen. (Metsämuuronen 2009, 61.) Lukuvuoden 2012 -2013 koulutuskokeilut alkoivat syyslukukaudella ja päättyivät maaliskuun 2013 loppuun mennessä.

7.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankkiminen

Opinnäytetyössä aineistoa kerättiin kyselytutkimuksella, joka on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Kyselytutkimus oli pääsääntöisesti kvantitatiivinen eli määrällinen survey-tyyppinen tutkimusmenetelmä. Survey-tutkimuksessa tietoa hankittiin puolistrukturoidussa muodossa Bovallius-ammattiopistolla lukuvuodella 2012- 2013 koulutuskokeiluun osallistuneilta. Riittävällä otoksella pyrittiin tilastolliseen edustavuuteen, joista tehtiin johtopäätöksiä. Survey tutkimus on poikkeikkaustutkimus eli tiedonkeruu tapahtuu yhtenä ajankohtana. Survey tutkimusta käytetään tosiasioiden, arvojen, kokemusten, mielipiteiden ja asenteiden selvittämisessä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat määritellä käsitteet, valita tutkittavat henkilöt ja muodostaa muuttujista taulukoita. (Hirsjärvi, Remes & Sajajärvi 2009, 134, 136–137.)

Kyselyssä oli lisäksi kvalitatiivista aineistoa tuottavia avoimia kysymyksiä. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja se pyrkii kuvaamaan luonnollisesti tapahtuvaa ilmiötä. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen lähestymistapa täydentävät toisiaan ja tuo paremmin esiin tutkittavien näkökulmia. (Hirsjärvi ym. 2009, 136–137; Järvikoski & Härkäpää 2008, 234–235.)

Kyselytutkimus esitettiin kolmella Turun Bovallius-ammattiopistossa ammatillista perustutkintoa suorittavalla opiskelijalla. He olivat olleet edellisellä lukuvuodella koulutuskokeilussa ja hakeutuneet kokeilemalleen koulutusosalalle. Esitestauksessa ei tullut ilmi kysymysten järjestykseen ja loogisuuteen liittyviä vaikeuksia. Kyselyn täyttämiseen kului 20 minuuttia ja vastaajien mielestä kysely ei ollut liian pitkä. Kyselylomake (Liite 1) oli kuusisivuinen, mikä saattoi antaa huonon vaikutelman kyselyn pituudesta.

Kyselytutkimuksen valintaan vaikutti se, että koulutuskokeiluja järjestettiin Bovallius-ammattiopiston eri yksiköissä eri puolella Suomea. Postikysely oli tehokkain tavoittaa vastaajat. Lisäksi haastattelut olisivat vieneet tässä tapauksessa liiaksi aikaa ja vaivaa. Ensimmäiset postikyselyt lähetettiin helmikuussa 2013 saatekirjeellä (Liite 2) ja palautuskirjekuorella varustettuna syyslukukaudella koulutuskokeilussa olleille kotiin. Näiden vastusten palautuminen oli kuitenkin heikkoa, joten kevätlukukaudella koulutuskokeilussa olleiden kyselyt saatekirjeineen lähetettiin pääsääntöisesti nykyisten koulujen yhdyshenkilöiden kautta. Päädyimme siihen, että syyslukukauden koulutuskokeilijoille ei lähetetty muistutuskirjettä. Sen sijaan pyrin tavoittamaan heitä uudelleen nykyisten koulujen yhdyshenkilöiden kautta. Muutamalle kokeilijalle kysely lähetettiin Bovallius-ammattiopiston työntekijän sähköpostin kautta, josta ne tulostettiin vastaajalle koulutuskokeilun lopussa. Kyselyn lausuntopalautteeseen liittyvästä kysymysosiosta (kysymykset 42 ja 43) suoritettiin näiden vastanneiden kohdalla jälkikäteen puhelinhaastatteluna tai tekstiviestillä. Kyselylomakkeet numeroitiin, jotta vastaukset voitiin yhdistää kyseisen vastaajan koulutuskokeilupalautteeseen.

Kyselyn haasteena olivat kysymysten selkeys ja se miten nuoret ymmärtävät kysymykset. Lisäksi avoimien kysymysten kohdalla tekstin tuottaminen oli selkeästi haasteellista ja yleisesti avoimiin kysymyksiin vastauksia tuli vähän. Rakenteeltaan kysely oli puolistrukturoitu kyselykaavake. Kysely koostui avoimista kysymyksistä, Likert-asteikko kysymyksistä ja monivalintakysymyksistä, joissa viiteen oli lisätty avoin vaihtoehto. Tällä annettiin vastaajalle mahdollisuus vaihtoehtoon, jota tutkija ei ollut tullut ajatelleeksi. Avoimia kysymyksiä oli kolme. Näissä oli esitetty vain kysymys ja jätetty tyhjää vastaustilaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 199.)

Kyselylomakkeessa oli 45 kohtaa, joista 12 ensimmäisellä kartoitettiin nuorten taustatietoja. Lisäksi kolme viimeistä taustatietokysymystä (Liite 1: kysymykset 10,11,12) kartoittivat koulutuskokeilun alaa, kestoa ja asuntolan tarvetta koulutuskokeilun aikana.

Kyselyn koulutuskokeilukokemuksia (Liite 1: kysymykset 13–17, 20–38 ja 42–43) mitattiin kolmiportaisella Likert-asteikolla. Kolmeportaisuuteen päädyttiin asian selkeyttämiseksi, koska kielellisiä ja hahmottamisvaikeuksia omaavien nuorten saattoi olla hankaluutta hahmottaa viisi asteikollista mittaria. Kyselylomakkeen koulutuskokeilukokemuksia mittavaa osuus eteni Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilun toimintaprosessin mukaisesti. Lisäksi mielipidettä kartoitettiin viidellä monivalintakysymyksellä.

Taustakysymykset	Tiedottaminen ja markkinointi	Koulutuskokeilu	Lausunto kokeilusta
kysymykset 1-12	kysymykset 13–19	kysymykset 20–41	kysymykset 42–43

Taulukko 2. Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilun toimintaprosessi

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli millaisia kokemuksia nuorilla oli koulutuskokeiluista Bovallius-ammattiopistossa, saatiin vastauksia kysymyksillä 13- 45. Toiseen tutkimuskysymykseen eli vaikuttivatko koulutuskokeilut nuorten halukkuuteen hakeutua kokeilemälleen koulutuslalle, saatiin vastauksia kysymyksillä 20–41. Kolmanteen tutkimuskysymykseen eli olivatko nuorten toiveet hakeutua kokeilemälleen koulutuslalle samansuuntaisia kuin Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilusta saatu palaute, saatiin vastaus vertaamalla kysymyksiä 40 ja 41 oppilaiden saamiin palautteisiin jatkosuosituksista. Viimeinen kysymys oli avoin kysymys, jossa nuoret saivat lähettää terveisiä koulutuskokeilun järjestäjälle.

Tutkimusaineistoa hankittiin kyselylomakkeen lisäksi Bovallius-ammattiopiston Primus järjestelmän hakijat -rekisterin koulutuskokeilupalautteista. Rekisteristä selvitettiin koulutuskokeilun maksajataho ja palautteista jatkosuositukset. Lisäksi vastauksia tarkennettiin kysymykseen 9, jossa kyseltiin nykyistä koulupaikkaa. Tässä koh-

taan avoin kysymys jätti vastaukset epäselviksi. Epäselviin vastauksiin saatiin tarkennus rekisteristä.

7.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi aloitettiin tarkistamalla nuorilta saatujen kyselytutkimusten tietoja ja tarkennettiin vastaamatta jääneiden kysymysten osalta puhelinhaastattelulla tai tekstiviestillä. Tarkennuksia tehtiin kuudelle koulutuskokeilijalle. Seuraavaksi saatuun aineistoon yhdistettiin koulutuskokeilijan opiskelijarekisteristä palautelausunnon jatkosuositus ja maksajataho. Lisäksi rekisteristä tarkennettiin vastauksia kysymykseen numero 9 (Liite 1), jossa tiedusteltiin nykyistä koulua.

Aineistoa analysoitiin luokittelemalla. Kyselylomakkeista saadut tiedot kirjattiin ylös Exel- ohjelmaan, jonne tehtiin muuttujataulukko saaduista vastausvaihtoehdoista. Vastaukset analysoitiin Tixel- ohjelmalla. Aineistosta saadut tulokset esitettiin yksilotteisilla jakaumilla, tunnusluvuilla ja ristiintaulukoinnilla taustamuuttujien kanssa. Suora jakauma kuvaa vastausten jakautumista eri vaihtoehtojen välille yksittäisessä kysymyksessä. Se on yksinkertainen tulosten esittämis- ja tulkintatapa. (Metsämuuronen 2009, 70–71; Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 59.)

Avoimien kysymysten vastaukset luokiteltiin myös muuttujataulukkoon lukuun ottamatta viimeistä avointa kysymystä (Liite 1). Kysymys numero 45:n vastaukset kirjattiin Word-ohjelmaan ja analysoitiin laadullisena sisällön erittelynä. Aineistosta saadut vastaukset muutettiin ja järjestettiin käsitteelliseen muotoon. Aineistosta luotiin sanallinen kuvaus, josta tehtiin johtopäätöksiä yleisellä tasolla. (Metsämuuronen 2009, 254.)

7.4 Luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksesta saadun tiedon yhtenä vaatimuksena on, että tiedon hankinta on systemaattista ja hallittua. Tutkimuksessa on tärkeää, että käytetty mittari mittaa juuri sitä, mitä sen halutaan mittaavan ja että mittari ei tuota sattumanvaraisia tuloksia. Koulutuskokeiluun liittyvistä tutkimuksista ei löytynyt aikaisemmin käytössä olleita mitta-

reita. Tässä opinnäytetyössä käytetty kyselylomake laadittiin yhteistyössä Bovallius-ammattiopiston henkilökunnan kanssa. Kyselylomakkeen tavoitteena oli, että sen kysymykset vastaisivat laadittuihin tutkimusongelmiin, jotka nousivat teorian pohjalta. Ihmistieteisiin liittyvissä tutkimuksissa on tyypillistä, että tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä on vaikea mitata yksiselitteisesti ja suoraan. (Tähtinen ym. 2011, 52.)

Tässä opinnäytetyössä on käytetty määrällisen tutkimuksen lisäksi laadullisia menetelmiä, joiden tarkoituksena on lisätä tutkimuksen validiutta. Metodien triangulaatio tarkoittaa useiden menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2009, 233).

Koska tutkimusjoukko käsittää vain yhden ammatillisen erityisoppilaitoksen yhden lukuvuoden koulutuskokeilijat, tuloksia ei voi yleistää. Tulokset antavat tietoa nuorten kokemuksista kyseisen ammattioppilaitoksen koulutuskokeilusta. Joukon pienuudesta johtuen muuttujilla ei voitu tehdä syvällisempää tilastollista tarkastelua.

8 TUTKIMUSTULOKSET

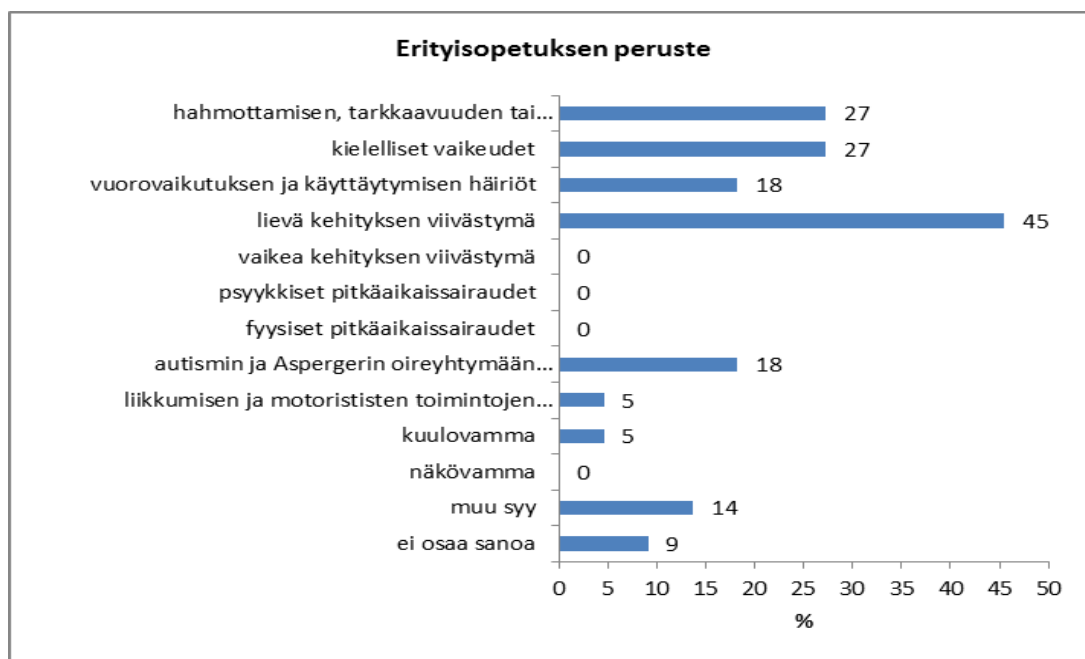
Tässä opinnäytetyössä esitetään ensin vastaajien taustatietoja ja sen jälkeen nuorten koulutuskokeilukokemuksia, joissa edetään Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluprosessin mukaisesti. Lopuksi vertaillaan vielä Bovallius-ammattiopiston palaute-lausunnon jatkosuosituksia nuorten omiin kokemuksiin koulutuskokeilualan sopivuudesta. Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluun lukuvuonna 2012–2013 ilmoittautui kaiken kaikkiaan 39. Heistä yksi ei ottanut yhteyttä sopiakseen kokeilusta eikä hän lopulta osallistunut koulutuskokeiluun. Yksi nuori ei saanut Kelalta maksusitoumusta ja hänen koulutuskokeilunsa muutettiin yhden päivän tutustumisjaksoksi. Kaksi koulutuskokeilijaa keskeytti kokeilujakson parin päivän jälkeen. He eivät saaneet palautelausuntoa, eikä heitä pyydetty osallistumaan kyselytutkimukseen. Molemmat keskeyttäjät olivat työ- ja elinkeinotoimiston lähettämiä ja he olivat ilman nykyistä työ-, harjoittelu- tai koulutuspaikkaa. Yhteensä loppuun asti koulutuskokei-

lun suorittaneita ja palautelausunnon saaneita oli 35 kokeilijaa. Tutkimukseen osallistui 22 vastaajaa eli vastausprosentti oli 62,86 %.

8.1 Vastaajien taustatiedot

Vastaajista naisia oli 32 % (n=7) ja miehiä 68 % (n=15). Vastaajien ikäjakauma oli 15 - 19 vuotta. Vastaajista oli 18-vuotiaita 27 % (n=6), 17-vuotiaita 23 % (n=5) ja 16 ja 19-vuotiaita oli yhtä paljon eli 18 % (n=4) sekä 15-vuotiaita oli 14 % (n=3).

Erityisopetuksen perusteita kartoitettiin ammatillisessa koulutuksessa yleisesti käytetyn valtakunnallisen Tilastokeskuksen erityisopetuksen peruste- luokituksen mukaisesti (Kuvio 3). Kymmenen vastaajista oli ilmoittanut erityisopetuksen perusteikseen useamman kuin yhden syyn. Eniten vastaajien erityisopetuksen perusteena oli lievä kehityksen viivästymä diagnoosi 45 % (n=10), toiseksi eniten oli ilmoitettu hahmottamisen, tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeudet 27 % (n=6) sekä kielelliset vaikeudet 27 % (n=6). Kaksi nuorista ei osannut sanoa perusteitaan erityisopetukselle.

Kuvio 3. Erityisopetuksen peruste

Suurin osa nuorista 82 % (n=18) asui edelleen vanhempien luona. Muita asumismuotoja ilmoitettiin kehitysvammahuollon asuntola, palvelukoti, sijaiskodissa ja perhekohti.

Seuraavaksi kartoitettiin tuen tarvetta opiskelussa. Vastaajista 23 % (n=5) ilmoitti tarvitsevansa koulussa henkilökohtaista avustajaa. Kaksi heistä arveli, etteivät todennäköisesti tule tarvitsemaan avustajaa enää ammatillisessa koulutuksessa. Kukaan ei ilmoittanut tarvitsevansa apuvälineitä. Vastaajat eivät mieltäneet yleensä arjessa käyttämiään apuvälineitä, kuten esimerkiksi kuulolaitetta tai pyörätuolia, opiskelussa tarvitsemaksi apuvälineeksi.

Vastaajista 55 % (n=12) oli peruskouluun päättäviä. Ammatillisen peruskoulutuksen valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa (valmentava I) opiskeli parhaillaan 32 % (n=7) vastaajista. Yksi nuori ilmoitti opiskelevansa kansanopistossa. Ilman mitään nykyistä koulutuspaikkaa oli kaksi opiskelijaa (9 %). Kolmetoista (59 %) koulutuskokeilijaa ilmoitti opiskelevansa peruskoulussa kokonaan yksilöllisen opetussuunnitelman mukaisesti ja osittain yksilöllisen opetussuunnitelman mukaisesti opiskeli viisi (23 %) vastaajista. Kolme (14 %) vastaajista oli opiskellut yleisen opetussuunnitelman mukaisesti. Yksi vastaajista ei tiennyt opetusjärjestelyistään peruskoulun aikana.

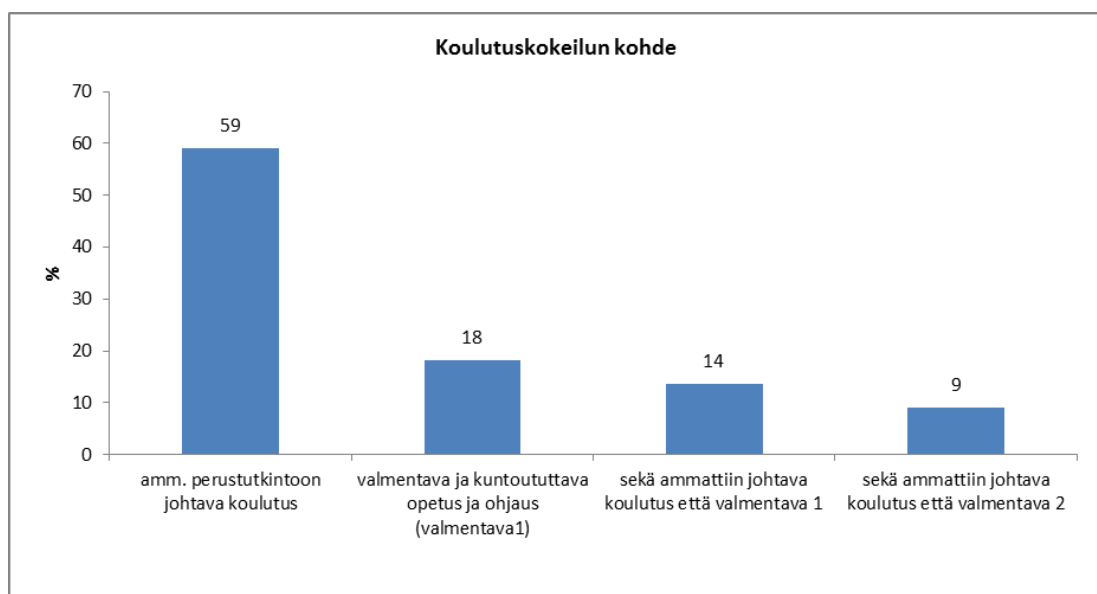
Koulutuskokeilijoilta kyseltiin omia vahvuuksiaan koulutuskokeilun aikana. Kysymys oli avoin ja se tuotti monenlaisia positiivisia ominaisuuksia (Taulukko 3.). Osa vastaajista oli luetellut kouluaineita, osa taas maininnut persoonallisuuteen liittyviä positiivisia puolia. Viisi vastaajista oli maininnut teknisytyö ja matematiikan, sekä kolme vastaajista sosiaalisuuden ja liikunnan. Muut vahvuudet jakautuivat hyvin yksilöllisesti. Kolme vastaajista ei maininnut itsellään vahvuuksia ollenkaan. Kahdelta vastaajalta kysyttiin haluavatko he täydentää vastauksia, mutta he eivät halunneet.

Taulukko 3. Vahvuuksia peruskoulussa	Lkm	%
liikunta	3	16
tekninen työ	5	26
kotitalous	2	11
biologia	2	11
englanti	2	11
matematiikka	5	26
motivoitunut	1	5
sosiaalisuus	3	16
hyvä muisti	2	11
kielellisesti lahjakas	1	5
itsenäinen	1	5
rauhallinen	2	11
myönteinen suhtautuminen	2	11
tunnollisuus	2	11
iloinen	1	5
reipas	1	5
pelit	1	5
kuvaamataito	2	11
yleistieto	1	5
ATK	1	5
äidinkieli	1	5
historia	1	5
Yht.	42	221
N:	19	

Seuraavaksi vastaajilta kyseltiin millaisia vaikeuksia heillä oli ollut peruskoulussa. Tässä kysymyksessä oli annettu erilaisia vaihtoehtoja (Taulukko 4.). Eniten vaikeuksia annetuista vaihtoehdoista nuoret olivat kokeneet lukemisessa ja laskemisessa 47 % (n=9), läksyjen tekemisessä 37 % (n=7) ja koulukavereiden kanssa toimeen tulemisessa 32 % (n=6). Kolme vastaajista ei ollut vastannut tähän kysymykseen.

Taulukko 4. Vaikeuksia peruskoulussa		
	Lkm	%
oppituntien seuraamisessa	5	26
opetukseen osallistumisessa	3	16
läksyjen tekemisessä	7	37
kirjoittamisessa	9	47
laskemisessa	9	47
koulukavereiden kanssa toimeen tulemisessa	6	32
opettajien kanssa toimeen tulemisessa	2	11
koulussa liikkumisessa	1	5
koulumatkojen sujumisessa	3	16
Yht.	45	237
N:	19	

Koulutuskokeiluun liittyvissä taustakysymyksissä selvitettiin koulutuskokeilun kohdetta (Kuvio 6.). Suurin osa nuorista oli ollut koulutuskokeilussa ainoastaan ammatilliseen perustutkintoon johtavalla linjalla 59 % (n=13). Tasaisemmin jakautuivat ne nuoret jotka, olivat osallistuneet koulutuskokeiluun ainoastaan valmentava 1 koulutuksessa 18 % (n=4), molempiin sekä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan että valmentava 1 koulutukseen 14 % (n= 3) ja ammattitutkintoon johtavaan koulutukseen sekä valmentava 2 koulutukseen 9 % (n=2). Tähän viimeiseen kokeiluvaihtoehtoon olivat osallistuneet oppilaitoksen sisäisessä koulutuskokeilussa olleet nuoret.

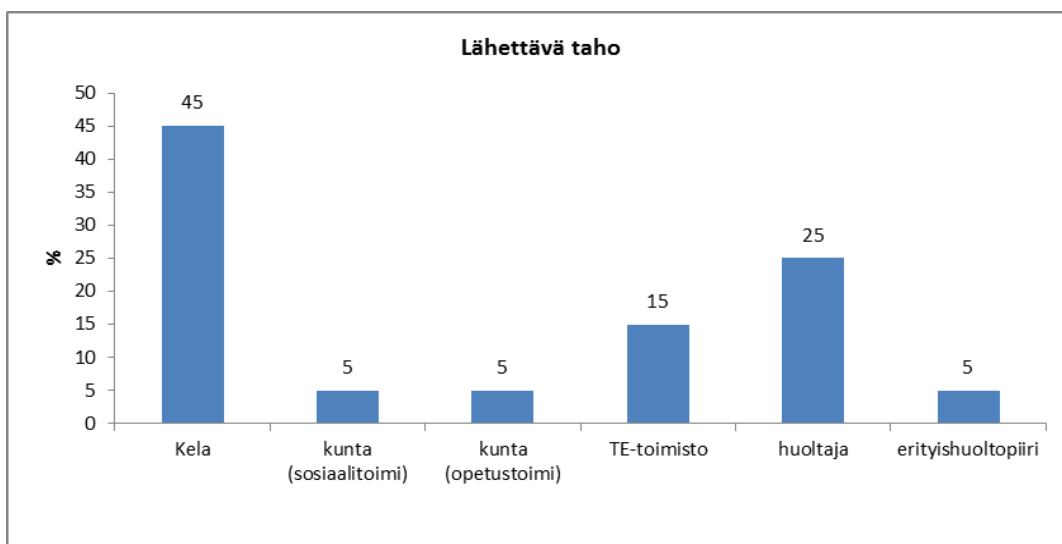
Kuvio 6. Koulutuskokeilun kohde

Koulutuskokeilussa olleiden nuorten kokeilemia ammattialoja olivat kokki, metsuri- ja metsäpalvelutuottaja, kuva-artesaani, kodinhuoltaja, ajoneuvoasentaja, koneistaja ja kiinteistöhoitaja.

Koulutuskokeilut olivat kestäneet 3-5 päivää. Eniten nuoret olivat olleet koulutuskokeilussa neljä päivää 50% (n= 10). Kolmen päivän kokeiluja oli ollut 41% (n=9) ja viiden päivän koulutuskokeiluja oli ollut 9% (n=2).

Koulutuskokeiluun voi sisältyä myös asumisvalmiuksien ja arjen taitojen arviointia ja vapaa-ajanohjausta. Koulutuskokeilussa olleista nuorista yöpyivät asuntolassa 86% (n=19). Vain kolme koulutuskokeilijaa (14%) ei ollut yöpynyt asuntolassa koulutuskokeilun aikana.

Tämän lisäksi selvitettiin Bovallius-ammattiopiston Primus hakijat-rekisteristä koulutuskokeiluun lähettävät tahot (Kuvio 7.). Lähettävät tahot ovat tarkistettu vain kyselytutkimukseen vastanneiden osalta. Koulutuskokeiluun eniten lähettävänä tahona ja maksajana toimi Kela 45% (n=9). Huoltaja oli maksanut 25% (n= 5) ja TE-toimisto 15% (n=3) vastaajien koulutuskokeiluista. Tämä jälkeen sosiaalitoimi, opetustoimi ja erityishuoltoapiiri jakautuivat maksajina tasaisesti. Kaksi koulutuskokeilijaa oli ohjattu hakemaan maksusitoumusta Kelalta koulutuskokeilun jälkeen. Asian käsittely oli vielä kesken. Mikäli Kela ei korvaa koulutuskokeilua, huoltaja toimii näissä tapauksissa maksajana. Heidän tietojiaan ei ole kyseisessä taulukossa.

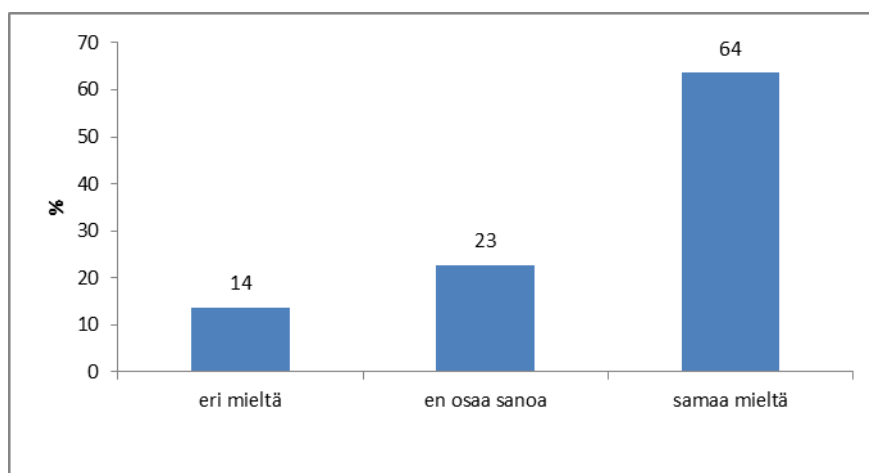

Kuvio 7. Lähettävä taho

8.2 Nuorten kokemuksia tiedottamisesta ja markkinoinnista

Koulutuskokeilun ensimmäinen vaihe pitää sisällään tiedottamisen ja markkinoinnin. Tässä vaiheessa nuoria tavoitetaan ja heille annetaan tietoa koulutuskokeiluista sekä sen tarjoamista vaihtoehdoista. Kyselyssä kartoitettiin nuorten mielipiteitä ja kokemuksia erilaisilla väittämillä tietojen saannista, ohjauksesta, tuen saamisesta ja riittävästä tutustumisajasta ennen koulutuskokeilun alkamista. Lisäksi kyseltiin Bovallius-ammattiopiston koulutusvaihtoehtojen riittävyyttä ja mieluisan koulutusalan löytymistä.

Kysymyksessä kysyttiin saivatko nuoret mielestään nykyisestä koulustaan riittävästi tietoa ja ohjausta koulutuskokeilusta. Vastaajista 68 % (n=15) koki saaneensa riittävästi tietoa. Kuusi (27 %) vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään ja yksi (5 %) vastaaja oli eri mieltä. Nuorista 77 % (n=17) koki, että heillä oli riittävästi aikaa tutustua Bovallius-ammattiopiston koulutustarjontaan. Kuusi (27 %) nuorista ei osannut sanoa ja kaksi (9 %) nuorista oli eri mieltä. Bovallius-ammattiopiston koulutusvaihtoehtoja oli riittävästi neljäntoista (68 %) vastaajan mielestä, kun taas eri mieltä asiasta olivat kolme (14 %) ja viisi (23 %) vastaajista ei osannu sanoa (Kuvio 8.). Samassa suhteessa mielipiteet olivat jakautuneet kysyttäessä löysivätkö nuoret helposti mieluisan koulutusalan Bovallius-ammattiopiston koulutustarjonnasta.

Kuvio 8. Bovallius-ammattiopiston koulutusvaihtoehtoja oli riittävästi

Vastaajista 77 % (n=17) koki saaneensa tukea koulutuskokeiluhakemuksen tekemiseen, neljä (18 %) ei osannut sanoa mielipidettään ja vain yksi (5 %) vastaajista oli

eri mieltä. Bovallius-ammattiopiston esittelymateriaalit olivat helposti luettavia neljäntoista (64 %) vastaajan mielestä. Kaksi (9 %) vastaajista oli kokenut ne vaikeaksi ja kuusi (27 %) heistä ei osannu sanoa. Nuorilta kyseltiin mistä he olivat saaneet tietoa Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilusta (Taulukko 5.). Selvästi eniten nuoret olivat saaneet tietoa oman koulunsa opettajilta, joihin myös oppilaanohjaajat luokiteltiin. Muita tiedonsaantitahoja tai -kanavia oli mainittu esimerkiksi kehitysvammaohjaaja, palveluohjaaja, kuntoutusohjaaja sekä tutustumiskäynnit.

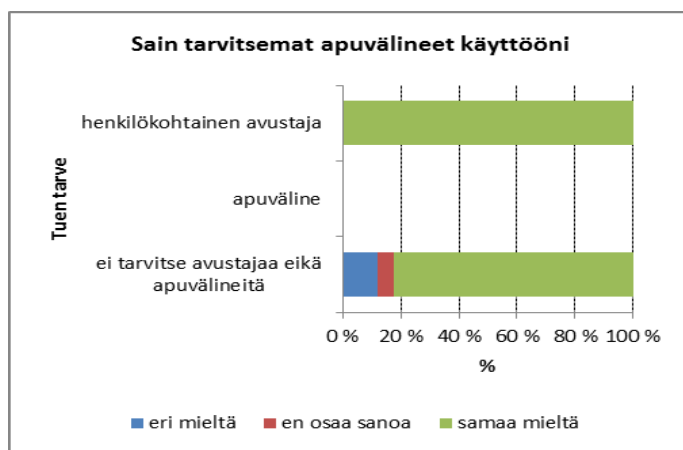
Taulukko 5. Tiedonsaantikanava	Lkm	%
nykyisen koulun opettajalta	16	73
kaverilta	1	5
vanhemmilta	5	23
Bovallius-ammattiopiston kotisivuilta	4	18
muualta internetistä		0
oppaista ja esitteistä	3	14
muualta	5	23
Yht.	34	155
N:	22	

8.3 Nuorten kokemuksia koulutuskokeilusta

Koulutuskokeilun aikana pyrittiin selvittämään kokeilijan kiinnostusta, soveltuvuutta, opiskeluvaihtoehtoja ja tuen tarvetta sekä tarvittaessa asumis- ja päivittäistaitoja. Miten nuoret itse ajattelivat näistä asioista, selvitettiin useammalla väittämällä. Nuorilta kysyttiin selvensikö koulutuskokeilu jatko-opintovalintaa. Vastaajista 68 % (n=15) oli samaan mieltä, 27 % (n=6) ei osannut sanoa ja vain yksi (5 %) oli asiasta eri mieltä. Koulutuskokeilu oli myös lisännyt nuorten kiinnostusta kokeilemaansa ammattialaa kohtaan, sillä 73 % (n=16) vastaajista oli asiasta samaa mieltä ja vain yksi (5 %) vastaaja oli eri mieltä. Loput viisi (23 %) vastaajaa ei osannut sanoa asiasta mielipidettään. Nuorten mielestä he olivat saaneet riittävästi ohjausta koulutuskokeilun aikana. Samaa mieltä asiasta oli 86 % (n=19) vastaajista. Kukaan ei ollut eri mieltä asiasta ja kolme (14 %) vastaajaa ei osannut sanoa.

Koulutuskokeilussa opetuksen selkeydestä samaa mieltä oli 86 % (n=19), kukaan ei ollut eri mieltä ja vastaajista 14 % (n=3) ei osannut sanoa asiasta mielipidettä. Sa-

massa suhteessa vastaajat olivat pitäneet koulun oppimisilmapiiriä hyvänä. Koulun tiloja pidettiin pääsääntöisesti esteettöminä. Samaa mieltä asiasta oli 73 % vastaajista, viisi (23 %) nuorista eivät osanneet sanoa ja yksi (5 %) vastaajista oli asiasta eri mieltä. Vastaajilta kysyttiin saivatko he tarvitsemansa apuvälineet käyttöönsä. Tätä kysymystä ei ollut selvennetty riittävästi. Kysymys oli aiheuttanut epäselvyyttä siitä kenen odotettiin vastaavan tähän väittämään. Tarkoitus oli, että tähän vastasivat vain ne, jotka olivat vastanneet kysymyksessä 5 tarvitsevansa tukea (avustaja tai apuväline) opiskelussa. Kun verrattiin tuen tarpeesta ilmoittaneiden vastaajien vastauksia kysymys numero 26 samaa mieltä oleviin vastauksiin, saatiin tieto, että kaikki tukea tarvitsevat olivat saaneet koulutuskokeilussa tarvitsemansa avustajan tuen käyttöönsä (Kuvio 9.).

Kuvio 9. Tukea tarvitsevat saivat kaikki henkilökohtaisen avustajan käyttöönsä

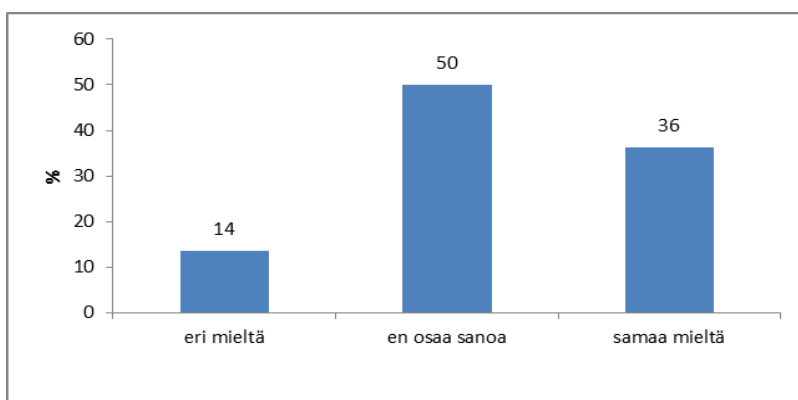
Vastaajilta kysyttiin olivatko he saaneet osallistua kokeilemansa alan teoriaopetukseen ja alakohtaisiin työtehtäviin. Teoriaopetukseen oli vastusten mukaan saanut osallistua 73 % (n=16) nuorista ja alakohtaisiin työtehtäviin koki saaneensa osallistua 81 % (n=17) nuorista. Kahdella (9 %) nuorella oli kokemus, etteivät he olleet saaneet osallistua teoriaopetukseen ja neljä (18 %) nuorta ei osannut sanoa. Yksi (5 %) nuori koki, ettei hän ollut saanut osallistua alakohtaisiin työtehtäviin ja kolme (14 %) vastaajista eivät osanneet sanoa. Koulutuskokeilussa tehdyt työtehtävät olivat pääsääntöisesti nuorten mielestä onnistuneet hyvin. Samaa mieltä asiasta oli 91 % (n=20) ja ketään ei ollut asiasta eri mieltä ja kaksi (9 %) ei osannut sanoa mielipidettään.

Nuorilta kysyttiin kokemuksia ryhmätyöhön osallistumisesta ja yleisesti ryhmätilanteiden sujumista. Vastaajista 64 % (n=14) oli samaa mieltä siitä, että he olivat saa-

neet osallistua ryhmätyöhön, 27 % (n=6) nuorista eivät osanneet sanoa mielipidettään ja 9 % (n=2) olivat eri mieltä asiasta. Vastaajista 86 % (n=18) oli samaa mieltä siitä, että ryhmätilanteet olivat sujuneet hyvin. Kaksi (10 %) vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään ja yksi (5 %) oli asiasta eri mieltä. Yksi nuori ei ollut vastannut tähän kysymykseen ollenkaan. Hän ei myöskään ollut kokenut saaneensa osallistua ryhmätyöhön.

Koulutuskokeilijoilta kysyttiin olivatko he kokeneet itsevarmuuden ja omaaloitteisuuden lisääntyneet koulutuskokeilun aikana. Itsevarmuus oli lisääntynyt 73 % (n=16) vastaajista. Kukaan ei ilmoittanut olevansa eri mieltä asiasta ja 27 % (n=6) eivät osanneet sanoa mielipidettään. Omaaloitteisuus taas vastaavasti oli lisääntynyt 59 % (n=13) vastaajista. Kukaan ei ollut eri mieltä asiasta, mutta 41 % (n=9) ei osannut sanoa asiasta mielipidettään.

Seuraavaksi kysyttiin olivatko nuoret saaneet tietoa Bovallius-ammattiopiston ohjaus- ja tukipalveluista (Kuvio 9.). Opiskelijalla oli tarvittaessa mahdollista saada ohjaus- ja tukipalveluita jo ennen koulutusta, esimerkiksi ohjaus- ja neuvontapalveluja koulutussuunnitelmia tehtäessä. Kysymyksessä ei ollut selvennetty, mitä ohjaus- ja tukipalvelut konkreettisesti pitävät sisällään. Vastaajista 36 % (n=8) koki saaneensa tietoa Bovallius-ammattiopiston ohjaus- ja tukipalveluista, 50 % (n=11) ei osannut sanoa mielipidettään ja 14 % (n=3) vastaajista oli eri mieltä.

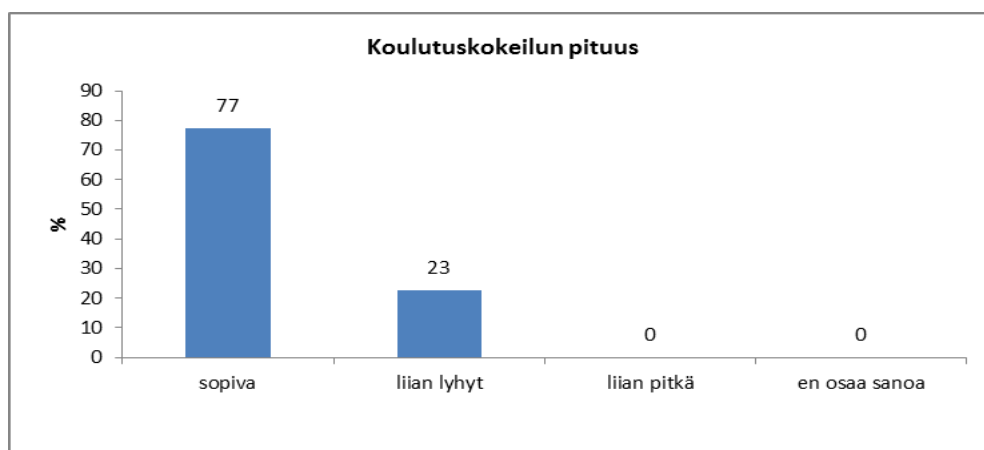
Kuvio 10. Sain tietoa Bovallius -ammattiopiston ohjaus ja tukipalveluista.

Koulutuskokeilijoista 19 (86 %) yöpyi kokeilujakson aikana oppilaitoksen asuntolassa. Kahteen seuraavaan väittämään vastasivat vain asuntolassa yöpyneet. Vastaajat

viihtyivät hyvin asuntolassa. Samaa mieltä asiasta oli 17 vastaajaa (89 %). Yksi (5 %) vastaajista ei ollut viihtynyt asuntolassa ja yksi (5 %) ei osannut sanoa. Samassa suhteessa nuoret olivat kokeneet saaneensa riittävästi asuntolassa tukea ja ohjausta. Kaikki vastaajat yhtä lukuun ottamatta olivat vastanneet kysymykseen, olivatko he kokeneet saavansa riittävästi tietoa asuntolan palveluista. Samaa mieltä asiasta oli 71 % (n=15) nuorista, 19 % (n=4) nuorista ei osannut sanoa mielipidettään ja 10 % (n=2) nuorista oli eri mieltä asiasta.

Väittämään Bovallius-ammattiopiston ruoka oli hyvää, nuorista 68 % (n=15) olivat samaa mieltä, 23 % (n=5) ei osannut sanoa ja 9 % (n=2) oli eri mieltä asiasta.

Vastaajista 77 % (n=17) oli samaa mieltä siitä, että koulutuskokeilun pituus oli sopiva. Viisi (23 %) oli sitä mieltä, että se oli liian lyhyt (Kuvio 11.).

Kuvio 11. Koulutuskokeilun pituus nuorten kokemana.

Nuorilta kysyttiin omaa mielipidettä koulutuskokeilun alan sopivuudesta. Nuorista 73 % (n=16) oli sitä mieltä, että koulutusala oli ollut itselleen sopiva. Nuorista 23 % (n=5) ei osanneet sanoa mielipidettään ja 5 % (n=1) oli asiasta eri mieltä. Kaikista vastaajista 86 % (n=19) ilmoitti hakevansa kokeilemälleen koulutusosalalle, yksi (5 %) nuorista ei vielä tiennyt ja kaksi (9 %) ilmoitti, ettei aikonut hakeutua kokeilemälleen koulutusosalalle.

8.4 Nuorten kokemuksia palautelausunnosta

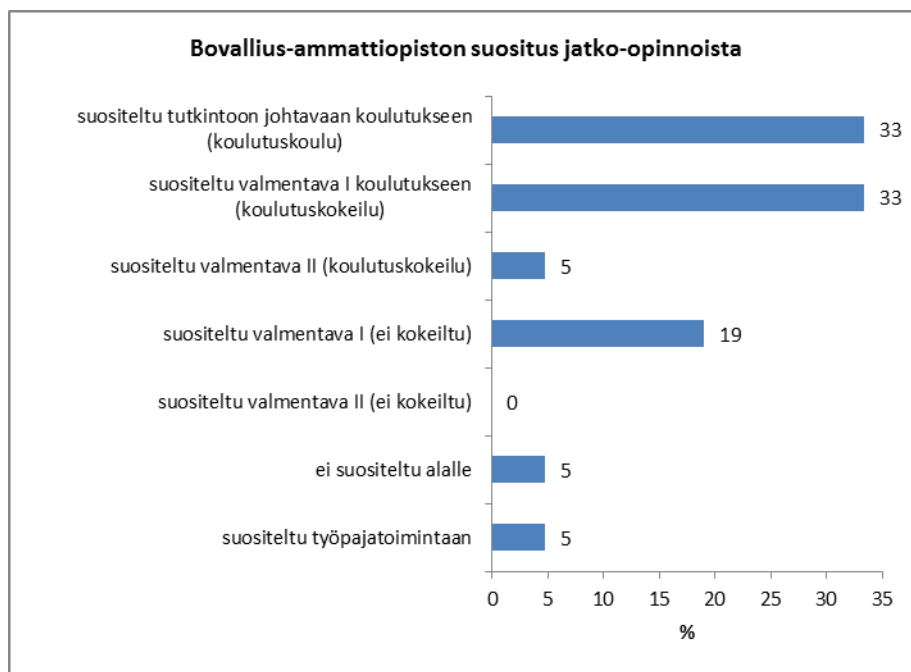
Seuraavaksi kysyttiin nuorten mielipidettä palautelausunnon hyödystä ja siitä vastasiko lausunto omaa kokemusta koulutuskokeilun sujumisesta. Vastaajista 79 % (n=15) oli sitä mieltä, että palautelausunnosta oli ollut hyötyä. Kukaan ei ollut eri mieltä asiasta ja neljä (21 %) nuorista ei osannut sanoa mielipidettään. Lausunto oli vastannut nuorten omia kokemuksia koulutuskokeilusta ja sen onnistumisesta 84 % (n=16) mielestä. Kukaan ei ollut eri mieltä asiasta ja kolme (16 %) nuorista ei osannut sanoa mielipidettään. Kuusi nuorta ei ollut vastannut tähän kysymykseen, koska he olivat täyttäneet kyselylomakkeen heti koulutuskokeilun loputtua. Kolmelta nuorelta saatiin mielipide puhelimitse myöhemmin, mutta kolmea muuta ei tavoitettu tai he eivät vastanneet tekstiviestiin.

8.5 Vertailua Bovallius-ammattiopiston palautelausunnon jatkosuosituksista nuorten mielipiteisiin

Palautelausunnosta poimittiin koulutuskokeilijalle Bovallius-ammattiopiston antama jatkosuositus ja niitä verrattiin hakijoiden toiveisiin. Eri suositusvaihtoehtoja löytyi seitsemän kappaletta (Kuvio 12.). Kaikki (n=5) ne vastaajat, jotka olivat olleet koulutuskokeilussa sekä ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa ja valmentavassa koulutuksessa, suositeltiin valmentavalle linjalle. Yhden nuoren kohdalla ei palautelausunnosta löytynyt jatkosuositusta.

Bovallius-ammattiopisto oli suositellut 33 % (n=7) vastaajista ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Heistä kaikki olivat olleet koulutuskokeilussa ammattitutkintoon johtavilla linjoilla. Vastaajista 33 % (n=7) sai suosituksen hakeutua valmentava 1 koulutukseen, joita nuoret olivat myös kokeilleet. Näistä nuorista neljä oli kokeillut pelkästään valmentavaa 1 koulutusta ja kolme heistä oli kokeillut ammattitutkintoon johtavaa koulutusta ja valmentaa 1 koulutusta. Tämän lisäksi neljälle (19 %) nuorelle oli suositeltu valmentavaa 1 koulutusta ammattitutkintoon johtavan koulutuskokeilun perusteella. Perusteina ja suosituksina näissä lausunnoissa oli yleisesti tarve vielä selkiyttää ammatinvalintaa, asumisvalmiuksia ja elämönhallintaitoja. Kahdelle nuorelle ei suositeltu ammattitutkintoon johtavaa koulutusta. Toisen

palautteessa ei ollut jatkoehdotusta ja toiselle oli ehdotettu selkiyttämään ammatinvalintaa vielä esimerkiksi työpajatoiminnan kautta. Yhdelle (5 %) nuorelle oli suositeltu kokeilemaansa valmentavaa 2 koulutusta. Yhden nuoren kohdalla ei löytynyt kannanottoa jatkosta, mutta palaute koulutuskokeilusta oli hyvä.

Kuvio 12. Bovallius-ammattiopiston suositus jatko-opinnoista (n=21).

Tämän lisäksi vertailtiin nuorten omaa arviota koulutuskokeilualan sopivuudesta Bovallius-ammattiopiston jatko-suositukseen (Taulukko 6.). Viisi nuorta piti kokeilemaansa tutkintoon johtavaa koulutusalaan itselleen sopivana ja heille oli suositeltu jatkossa hakeutumaan kokeilemälleen koulutusosalalle. Lisäksi kahdelle nuorelle, jotka eivät osanneet sanoa mielipidettään alan sopivuudesta, saivat hyvät palautteet koulutuskokeilusta ja heitä suositeltiin hakeutumaan koulutusosalalle.

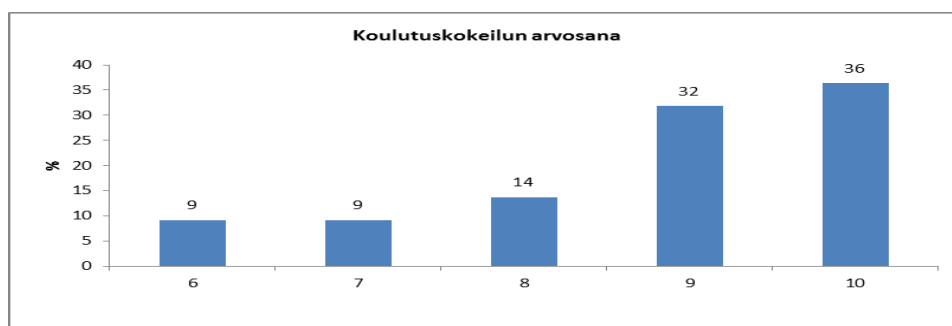
Neljä nuorista, jotka pitivät valmentava I koulutuskokeilua itselleen sopivana, suositeltiin hakeutumaan kyseiseen koulutukseen. Kolme nuorista, jotka eivät osanneet sanoa kokeilemansa valmentavan I koulutuksen sopivuutta, suositeltiin hakeutumaan valmentava I koulutukseen. Valmentava II koulutuskokeilussa olleista nuorista molemmat pitivät kokeilemaansa koulutusta itselleen sopivana. Toiselle suositeltiin hakeutumaan valmentava 2 koulutukseen ja toisen palautteesta ei löytynyt selkeästi jatkosuositusta ammattitutkintoon johtavan ja valmentava 2 koulutuksen välillä.

Kolmelle nuorista, jotka olivat koulutuskokeilussa ammattitutkintoon johtavalla alalla, suositeltiin hakeutumaan valmentava I koulutukseen. He pitivät kokeilemaansa tutkintoon johtavaa ammattialaa itselleen sopivana. Lisäksi yhdelle nuorelle, joka ei pitänyt kokeilemansa tutkintoon johtavaa alaa itselleen sopivana, suositeltiin hakeutumaan valmentava I koulutukseen.

Bovallius-ammattiopisto ei suositellut valmentava II koulutusta kenellekään, joka ei olisi tätä kokeillut. Kahdelle nuorista ei suositeltu kokeiltua ammattitutkintoon johtavaa alaa. Nuoret pitivät kokeilemaan tutkintoon johtavaa alaa itselleen sopivana. Toisen palautteesta ei löytynyt jatkosuositusehdotusta. Toiselle nuorelle suositeltiin tutustumaan eri ammattialoja, esimerkiksi työpajatoiminnan kautta.

Taulukko 6.								
Rivimuuttuja: Koulutusala sopiva vastaajan mielestä								
Sarakemuuttuja: Bovallius-ammattiopiston suositus jatko-opinnoista								
<i>IkM</i>	<i>suositeltu tutkintoon johtavaan koulutukseen (koulutuskoulu)</i>	<i>suositeltu valmentava I koulutukseen (koulutuskokeilu)</i>	<i>suositeltu valmentava II (koulutuskokeilu)</i>	<i>suositeltu valmentava I (ei kokeiltu)</i>	<i>suositeltu valmentava II (ei kokeiltu)</i>	<i>ei suositeltu alalle</i>	<i>suositeltu työpajatoimintaan</i>	<i>Yht.</i>
sopiva	5	4	1	3		1	1	15
en osaa sanoa	2	3	0	0		0	0	5
ei ollut sopiva	0	0	0	1		0	0	1
N	7	7	1	4	0	1	1	21

Lopuksi nuorilta kyseltiin vielä koko koulutuskokeilun arvosanaa asteikolla 4-10 (Kuvio 13.). Eniten vastaajista 36 % (n=8) antoi koulutuskokeilun arvosanaksi 10, toiseksi eniten arvosanan 9 antoivat 32 % (n=7) ja kolmanneksi arvosanan 8 antoivat 14 % (n=3). Huonoin arvosana oli 6. Keskiarvio annetuista arvosanoista on 8,77.

Kuvio 13. Koulutuskokeilun arvosana

Kyselylomakkeen viimeinen kysymys oli avoin kysymys, johon nuorilla oli mahdollisuus omin sanoin kirjoittaa mielipiteensä, toiveensa ja terveisensä Bovalliusammattiopiston koulutuskokeilusta. Tähän kysymykseen vastasivat 11 nuorta ja lisäksi yhdeltä huoltajalta saatiin palautetta. Vastauksista tuli enimmäkseen kiitosta hyvästä koulutuskokeilusta, mutta muutama rakentava palautekin saatiin. Lisäksi muutama nuori oli kertonut toiveitaan jatkoon suhteen. Vastaukset jaettiin positiivisiin ja rakentaviin palautteisiin sekä omiin toiveisiin. Seuraavaksi esitetään lainauksia annetuista vastauksista:

Positiiviset palautteet:

”Hyvä koulutuskokeilu ja arviointi. Ammattimaista.”

”Koulutuskokeilu oli mukava ja hyvin järjestetty kaikin puolin.”

”Oli kiva nähdä pitkästä aikaa kavereita.”

”Kiitos kokeilusta! Keväisiä terveisiä”

”Kiitos kaikille.”

Rakentavat palautteet:

”Koulutuskokeilun pitäisi olla pidempi, että ehtisi tutustua rauhassa kouluun, aineisiin, työtehtäviin ja opettajiin.

”Enemmän tietoa vapaa-ajan toiminnasta.”

”Paikkakuntaakohtaiset henkiset (?) rajoitteet pitäisi saada poistettua. Bovalliuskoulun sisällä pitäisi saada hakeutua opiskelemaan toiselle paikkakunnalle helpommin.”

”Koulutuspaikkoja aivan liian vähän.”

Omat toiveet:

”Haluan opiskella syksyllä Bovallius koululla. Minua kiinnostaa tosi paljon autoala.”

”Oli todella mukavaa olla kokeilemassa tätä linjaa. Tämä linja olisi kiinnostava.”

”Kiitos mahtavasta koulutuskokeilujaksosta! Siellä oli kiva olla ja haluan ja aion hakea sinne.”

9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia koulutuskokeiluista ja niiden vaikutuksista jatko-opintovalintoihin. Tämän lisäksi tavoitteena oli vertailla olivatko nuorten toiveet hakeutua kokeilemalleen koulutusosalalle samansuuntaisia kuin Bovallius-ammattiopiston palautteessa annettu jatkosuositus. Tutkimusjoukon muodostivat kaikki lukuvuonna 2012 – 2013 Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluun osallistuneet ja palautelausunnon saaneet.

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Ennen kyselytutkimuksen suorittamista haettiin tutkimuslupa ja lupa Primus hakijarekisterin käyttöön Bovallius-ammattioppilaitosten opiskelijapalveluiden toimialajohtaja Anna- Liisa Mäki-Tikkalalta. Kyselylomakkeen mukana lähetetyssä saatekirjeessä (Liite 2.) kerrottiin vastaajille tutkimuksen luonteesta ja sen vapaaehtoisuudesta. Koulutuskokeilijoilta pyydettiin kirjallinen lupa Primus oppilasrekisterissä olevien palautelausuntojen käyttöön. Koska osa vastaajista oli alaikäisiä, kirjallinen lupa pyydettiin huoltajilta. Alaikäisten vastaajien huoltajat saivat samalla tiedon, että vanhemmilla oli mahdollisuus antaa myös itse palautetta nuoren koulutuskokeilusta. Lisäksi vastaajia ja huoltajia informoitiin siitä, että kyselystä kieltäytyminen ei vaikuta jatko-opintovalintoihin. Heillä oli myös oikeus kieltäytyä tutkimuksesta missä sen vaiheessa tahansa. Tutkimuksessa huolehdittiin vastaajien yksityisyyden suojelemisesta siten, ettei heidän henkilöllisyyksensä ole jälkikäteen tunnistettavissa.

Kyselyyn vastasi 22 koulutuskokeilijaa, jotka olivat saaneet kokeilustaan palautelausunnon. Vastausprosentiksi muodostui 62,86 %. Kyselytutkimuksen haittana on usein suuri vastaamattomuus. Postikyselylomakkeen lähettäminen valitulle erityisryhmälle saattaa kahden karhuamiskerran jälkeen tuottaa jopa 70–80%. (Hirsjärvi ym. 2009, 195–196.) Tutkimuksen alussa helmikuussa 2013 kyselyt postitettiin syksyllä 2012 koulutuskokeilussa olleille kotiosoitteeseen. Koska vastauksia palautui kotoa käsin vähän, katoa yritettiin vähentää lähettämällä kyselyt nykyisten koulujen yhdyshenkilöiden kautta koulutuskokeilussa olleille nuorille. Koulujen kautta lähetetyt kyselyt palautuivat selkeästi paremmin. Karhuamista ei kotiosoitteista uudelleen

tehty, vaan uusintakysely lähetettiin useammalle koulutuskokeilijalle uudelleen koulun kautta. Näin myös syksyllä koulutuskokeilussa olleet innostuivat vastaamaan aktiivisemmin. Kuusi nuorta vastasi kyselyyn heti koulutuskokeilun päätyttyä, jolloin he eivät olleet saaneet vielä palautelausuntoa. Kolme heistä tavoitettiin jälkikäteen puhelimitse, jolloin tarkennettiin puuttuvat palautelausuntoon liittyvät kysymykset. Kaksi etukäteen vastanneista eivät vastanneet puhelinyhteydenottoihin ja yhden vastaajan puhelintietoja ei ollut saataville. Kokonaisuudessaan pidän vastausprosenttia melko hyvänä.

Kyselylomakkeet palautuivat Bovallius-ammattipiston Turun yksikköön opinnäytetyön tekijän nimellä. Saapuneet kirjeet olivat suljetuissa, valmiiksi maksetuissa kirjekuorissa. Kyselylomakkeita ja tutkimuksen tuloksia säilytettiin ja käsiteltiin asianmukaisesti. Primus-rekisteristä saadut tiedot kirjattiin käsin jokaisen vastaajan kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeet olivat ainoastaan tutkijan käytössä. Tutkimuksen päättymisen jälkeen kyselylomakkeet hävitettiin asianmukaisesti. Tutkimuksen kulku on raportoitu huolellisesti tähän opinnäytetyöhön.

Koulutuskokeilusta oli aikaisemmin hyvin vähän tutkittua tietoa. Valmista mittaria ei ollut käytettävissä, joten kyselylomakkeen laati aloitteleva opinnäytetyöntekijä Bovallius-ammattipiston henkilökunnan tukemana. Kyselylomakkeen laatimisen koin haastavana. Kyselytutkimuksen vastausvaihtoehtojen onnistumista oli etukäteen vaikea arvioida, jolloin esimerkiksi väärinymmärryksen määrää on vaikea tulkita. Samaa mieltä / eri mieltä – väitteitä oli runsaasti. Näiden tilalle olisi ollut parempi käyttää enemmän monivalintavaihtoehtoja. Valmiissa väitteissä saattaa ilmetä vastaustaipumusta, mikä tarkoittaa sitä, että vastaaja vastaa suotavina pitämänsä odotusten mukaisti. (Hirsjärvi ym. 2009, 203.) Lisäksi voidaan ajatella, että koulutuskokeiluun myönteisesti suhtautuneet ja onnistuneet nuoret saattoivat olla motivoituneempia vastaajia kuin ne, joille ammattiala ja motivaatio jatko-opinnoista eivät ole vielä selkiytyneet.

Mielipidettä mittaavassa väitteessä numero 26 (Liite 1.) ”Sain tarvitsemani apuvälineet käyttöön”, ilmeni selkeästi ohjeistuksen puutetta. Tarkoituksena oli, että tähän olisi vastannut vain ne, jotka olivat ilmoittaneet tuen tarpeesta koulutuskokeilun aikana. Tuloksiin kelpuutettiin lopulta vain niiden vastaukset, jotka olivat tuen tarpees-

ta ilmoittaneet (kysymys 5). Muiden vastauksen jätettiin tässä kysymyksessä huomiotta, koska niitä oli vaikea tulkita. Lisäksi avoimessa kysymyksessä numero 9 (Liite 1.) ”Nykyinen kouluni” vastaukset aiheuttivat epäselvyyttä, koska osa oli vastannut vain nykyisen koulun nimellä. Tämä ei kertonut tutkijalle, oliko nuori vielä peruskoulussa vai esimerkiksi valmentavassa koulutuksessa. Epäselviä vastauksia saatiin tarkistettua Bovallius-ammattiopiston Primus-rekisteristä.

9.2 Tutkimuksen tarkastelu ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lukuvuonna 2012–2013 Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluihin osallistuneiden nuorten kokemuksia sekä niiden vaikutuksia jatko-opiskelupaikkaan hakeutumisessa. Tavoitteena oli kysellä nuorilta miten koulutuskokeilut heidän mielestään olivat onnistuneet ja olivatko he tyytyväisiä koulutuskokeiluun. Tämän lisäksi vertailtiin nuorten toiveita Bovallius-ammattiopiston palautelausunnon suosituksiin jatko-opinnoista.

Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluihin osallistuneista nuorista miehiä oli puolet enemmän kuin naisia. Miesvoittoisuus oli nähtävissä sekä nykyisissä Bovallius-ammattiopiston opiskelijoissa että aikaisemmin erityisopetukseen liittyvissä tutkimuksista. Noin puolet (n=12) vastaajista oli peruskoulunsa päättäviä nuoria. Jos tarkastellaan ikäjakaumaa peruskoulunsa päättävien nuorten kesken, tuloksena saatiin, että kolme perusopetuksen päättävistä nuorista oli 17-vuotiaita ja kaksi oli 18-vuotiaita eli vuoden tai kaksi vuotta keskimäärin peruskoulua päättäviä vanhempia. Vastaajista yli puolella (n=13) oli kokonaan yksilöllistetty opetussuunnitelma. Tutkimuksessa ei selvitetty kuinka monelle vastaajista oli pidennetty 11-vuotinen oppivelvollisuus perusopetuksessa, mikä saattaa olla yksi syy ikäjakaumaan.

Suurin osa (n=18) nuorista asuivat vielä kotona vanhempiensa kanssa. Nuoret ovat elämänvaiheessa, jossa he ovat itsenäistymässä ja irtautumassa kotoa. Peruskoulun päättäminen onkin käännekohta monen nuoren elämässä, jossa tarvitaan paljon järjestelyjä ja ratkaisuja. Asuntola-asuminen onkin tässä vaiheessa monelle nuorelle hyvä ratkaisu itsenäistymispyrkimyksissään. Tutkimukseen vastaajista suurin (n=19) osa olivat koulutuskokeilunsa aikana asuneet asuntolassa, jossa arvioitiin itsenäisty-

misen taitoja ja asumisvalmiuksia. Asuntola-asumisesta nuorilla oli koulutuskokeilun aikana pääsääntöisesti hyviä kokemuksia. Vastaajista 17 olivat kokeneet viihtyvää asuntolassa ja he olivat saaneet riittävästi tukea ja ohjausta. Nuorten mielestä myös asuntolapalveluista oli saanut hyvin tietoa. Tutkimuksessa 16 nuorta oli kokenut itsevarmuuden lisääntyneen ja 13 nuorta oli kokenut oma-aloitteisuuden lisääntyneen koulutuskokeilun aikana. Oma-aloitteisuuden pienempi osuus saattoi johtua sen vaikeudesta määrittellä käsitettä. Oma-aloitteisuutta koulutuskokeilun aikana olisi voitu avata paremmin kysymyksillä; miten nuori oli huomionnut asioita itse, kyselikö hän aktiivisesti ja tekikö hän asioita pyytämättä. Myös koulutuskokeilun lyhyys saattoi vaikeuttaa oma-aloitteisuuden arviointia.

Opinnäytetyön ensimmäisessä tutkimusongelmassa kartoitettiin millaisia kokemuksia nuorilla oli koulutuskokeiluista Bovallius-ammattiopistossa. Nuorista 17 oli kokenut saaneensa riittävästi aikaa tutustua Bovallius-ammattiopiston koulutustarjontaan ja samassa määrin he kokivat saaneensa tukea koulutushakemuksen tekemiseen. Edelleen yli puolet (n=15) vastaajista oli kokenut saaneensa tietoa ja ohjausta koulutuskokeilusta nykyisestä koulustaan. Neljätoista (14) nuorta koki, että Bovallius-ammattiopiston koulutusvaihtoehtoja oli riittävästi. Samoin he kokivat löytäneensä helposti mieluisan koulutusalan Bovallius-ammattiopiston koulutustarjonnasta. Kolme nuorista oli koulutusvaihtoehtojen riittävydestä ja koulutustarjonnasta eri mieltä ja viisi nuorista ei osannut sanoa mielipidettään. Lisäksi huoltajalta saatiin palautetta koulutuspaikkojen vähäisyydestä. Ammatillisiin erityisoppilaitoksiin pääsee aikaisempien tutkimusten mukaan opiskelemaan vain 30–50 % hakijoista koulutusalaan riippuen. Esimerkiksi Bovallius-ammattiopiston Turun yksikön suosituille kiinteistöhoitajan tutkintoon valmistavalle linjalle oli vapautumassa syksyllä 2013 vain muutama aloituspaikka (Lehto henkilökohtainen tiedonanto 3.3.2013). Ilman koulutuspaikkaa jääviä on valitettavan moni.

Itse koulutuskokeilu oli pääsääntöisesti sujunut nuorten mielestä hyvin. Koko koulutuskokeilun arvosanojen keskiarvoksi muodostui 8,77. Suuri osa (n=19) nuorista olivat kokeneet saaneensa koulutuskokeilussa riittävästi tukea ja ohjausta ja he pitivät koulunilmapiiriä hyvänä sekä opetusta selkeänä. Bovallius-ammattiopiston yksiköt koettiin (n=16) pääsääntöisesti esteettömiksi. Yksi nuori oli ollut eri mieltä asiasta,

samoin yhdeltä nuorelta tuli palautetta riittämättömästä esteettömyydestä pyörätuolia käyttävän ystävänsä puolesta.

Koulutuskokeilun tavoitteena on nuoren soveltuvuuden ja kiinnostuksen arvioiminen. Nuoret (n=16) olivat pääsääntöisesti kokeneet saaneensa osallistua alakohtaiseen teoriaopetukseen ja alakohtaisiin työtehtäviin (n=17). Kahta nuorta lukuun ottamatta, nuoret arvioivat työtehtävien sujuneen hyvin. Pentti Viiman selvityksessä opiskelijoiden yhteistyötä arvioitiin vähän (Viima 2006, 19). Tässä tutkimuksessa ryhmätyötä olivat saaneet kokeilla yli puolet (n=14) ja 18 nuorta oli sitä mieltä, että ryhmätilanteet olivat sujuneet koulutuskokeilussa hyvin. Työelämässä korostuvat ryhmä- ja tiimityöskentelytaidot sekä hyvät vuorovaikutustaidot. Ne ovat arvokkaita ja tärkeitä taitoa nuorten ammattiin kasvamisessa.

Nuorista vain kahdeksan (8) oli kokenut saaneensa tietoa Bovallius-ammattiopiston ohjaus- ja tukipalveluista. Kokemukseen oli saattanut vaikuttaa se, etteivät nuoret tiedneet mitä kyseiset palvelut pitivät sisällään. Ohjaus ja tukipalveluilla tarkoitettiin asuntolapalveluiden lisäksi Bovallius-ammattiopiston opiskelijapalveluiden asiantuntijapalveluita, kuten opintoneuvojan, työhönvalmentajan, terveydenhoitajan ja psyykkisen puolen asiantuntijan palveluita. Ohjaus ja tukipalveluista tiedottaminen oli koulutuskokeiluvaiheessa saattanut jäädä myös vähäiseksi.

Runsaasti tukea tarvitsevien ja erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla herääkin ajatus ohjaus ja tukipalveluiden tuen saamisesta jo ennen koulutuskokeilua ja mahdollisesti koulutuskokeilun aikana. Nämä nuoret voivat olla esimerkiksi niitä, jotka ovat tyhjän päällä ilman nykyistä koulutus-, harjoittelu- tai työpaikkaa. Viima selvityksessään totesi, että tietoa tuen tarpeen perusteista tulisi saada riittävän ajoissa jo ennen koulun aloittamista, jotta kokeilun arvioijat voisivat suunnata kokeilut oikeisiin asioihin ja näin välttyä mahdollisten väärin johtopäätösten tekemisestä (Viima 2006, 18). Mielestäni riittävän tiedon tulisi kulkea myös nuorelle päin ja lisäksi nuori saattaa tarvita aivan konkreettista lähivalmennusta koulutuskokeilun onnistumiseksi.

Koulutuskokeilun pituus oli 16 nuoren mielestä sopiva. Kuitenkin viisi vastaajaa oli toista mieltä ja yksi nuori oli lähettänyt terveisiä, että pidentämällä koulutuskokeilua

ehtisi tutustua rauhassa kouluun, aineisiin, työtehtäviin ja opettajiin. Yksi koulutuskokeiluun ilmoittautuneista oli saanut hylkäävän päätöksen Kelasta, jolloin hänen kokeilunsa muutettiin 1-2 päivän tutustumiskäynniksi. Bovallius-ammattopiston Primus hakija-rekisteristä näkee, että lyhyitä tutustumisjaksoja on selkeästi enemmän koulutuskokeiluihin verrattuna. Syynä saattaa olla niiden maksuttomuus ja myös koulun rajalliset resurssit. Tutustumiskäynneistä nuoret eivät saa kirjallista palaute-lausuntoa. Palautelausunnot nuoret (n=15) kokivat kuitenkin hyödylliseksi. Omasta mielestäni koulutuskokeilut ovat tutustumisjaksoa paremmin suunniteltuja ja antavat erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle enemmän aikaa tutustua koulutusalaan. Lisäksi henkilökunnalla on paremmin mahdollisuutta tutustua nuoriin, joilla lyhyessä ajassa ja vieraassa ympäristössä saattaa olla vaikeuksia näyttää soveltuvuuttaan ja kiinnostustaan koulutukseen ja opiskeluun.

Toisessa tutkimusongelmassa selvitettiin olivatko koulutuskokeilut vaikuttaneet nuorten halukkuuteen hakeutua kokeilemalleen koulutusosalalle. Viisitoista (15) nuorta koki koulutuskokeilun selventävän jatko-opintovalintaa ja 16 koki sen lisänsen kiinnostusta koulutuskokeilualaa tai kokeilemaansa valmentavaa koulutusta kohtaan. Molemmissa kysymyksissä vain yksi vastaajista oli ollut eri mieltä ja loput eivät tienneet. Vastaajista 14 oli sitä mieltä, että Bovallius-ammattopiston koulutusvaihtoehdot oli riittävästi. Vastaajista 19 ilmoitti aikovansa hakeutua Bovallius-ammattopistoon kokeilemalleen koulutusosalalle ja vain kaksi nuorista ilmoitti, etteivät aikoneet hakeutua. Vastauksista voitaisiin päätellä, että yli 20 % vastaajista oli hakeutumassa alalle, vaikka ammatinvalinta saattoi olla itselleen vielä selkiytymätön. Yleisesti vastauksista oli havaittavissa positiivinen asenne ja kiinnostus koulutukseen pääsemisestä. Vastauksista voi päätellä, että suurin osa nuorista oli tosissaan. Nämä asiat tulivat ilmi esimerkiksi nuorten esittämässä toiveissa.

Kolmannessa tutkimusongelmassa verrattiin olivatko nuorten toiveet hakeutua kokeilemalleen koulutusosalalle samansuuntaisia kuin Bovallius-ammattopiston koulutuskokeilusta saatu palaute. Kuusitoista (16) nuorta oli sitä mieltä, että kokeiltu koulutusala oli ollut sopiva itselleen. Heistä kymmenen oli ollut ammattitutkintoon johtavalla linjalla. Yhtä moni nuorista (n=16) koki, että palautelausunto oli vastannut omaa kokemusta koulutuskokeilun sujumisesta. Bovallius-ammattopisto oli suosittelut seitsemälle vastaajalle hakeutumaan ammatilliseen perustutkintoon johtavaan

koulutukseen. Heistä viisi nuorta piti kokeilemaansa tutkintoon johtavaa alaa itselleen sopivana. Kaksi nuorta eivät itse osanneet sanoa mielipidettään alan sopivuudesta. He saivat koulutuskokeilusta kuitenkin hyvät palautteet ja suosituksen hakeutua kokeillulle alalle. Seitsemästä ammatilliseen perustutkintoon suositelluista nuorista neljä oli suorittamassa valmentava 1 koulutusta ja kolme heistä oli päättämässä peruskoulua. Yhteenvetona voidaan todeta, että puolet (n=5) ammatilliseen perustutkintoon johtavalla koulutuskokeilualalla olleista nuorista koki toiveensa samansuuntaiseksi kuin Bovallius-ammattiopiston jatkosuositus. Kun taas puolelle (n=5) nuorista suositeltiin joko valmentava 1 koulutukseen, työpajatoimintaan tai alaa ei suositeltu ilman jatko-opintoehdotusta, vaikka he itse pitivät alaa sopivana ja aikoivat siihen hakeutua.

Valmentava 1 koulutusta oli kokeilemassa yhteensä seitsemän nuorta. Bovallius-ammattiopisto suositteli kaikkia kokeilijoita kyseiseen koulutukseen. Neljä nuorista, jotka pitivät valmentava I koulutuskokeilua itselleen sopivana. Kolme nuorista ei osannut sanoa kokeilemansa valmentavan I koulutuksen sopivuudesta itselleen. Kuukaan ei ollut sitä mieltä, että valmentava 1 linja ei ollut sopiva. Näiden seitsemän koulutuskokeilijan lisäksi Bovallius-ammattiopiston suositteli valmentava 1 koulutusta jatkossa neljälle nuorelle heidän ammattitutkintoon johtavan koulutuskokeilunsa perusteella.

Tutkimuksesta herää kysymys, miten hyvin nuoret kykenevät arvioimaan omat rajoitteensa ja toimintakykynsä? Siirtymävaiheessa opiskelussa tapahtuu suuria muutoksia, joihin nuori tarvitsee paljon tukea. Siirtymävaiheessa aikaisempien tutkimusten mukaan nuorta auttaa selviytymään realistinen minäkäsitys, omien taitojen ja voimavarojen tunnistaminen, sekä koulutusjärjestelmän ja ohjaustyön antama tuki. Jos nuorella on itsestään epärealistinen kuva oppijana, hänen tavoitteensa ja jatko-suunnitelmansa saattavat jäädä myös epärealistisiksi. Vastaajista yhtä lukuun ottamatta olivat ilmoittaneet oman erityisopetuksen perusteensa. Nuoret ilmoittivat erityisistä vaikeuksistaan perusopetuksessa, ainoastaan kaksi nuorta ei ollut kokenut annetuissa vaihtoehtoissa olevia vaikeuksia. Nuoret olivat kuvailleet myös omia vahvuuksiaan monimuotoisesti. Kymmenen nuorta oli ilmoittanut perusteiksi enemmän kuin yhden. Tutkimus ei tuo vastausta kysymykseen miten nuoret olivat kokeneet omien rajoitteidensa vaikuttaneen koulu-uran aikana.

9.3 Pohdintaa ja jatkotutkimusehdotuksia

Jatkossa olisi mielenkiintoista tehdä tutkimus siitä, kuinka moni tähän tutkimukseen osallistuneista nuorista lopulta hakeutuivat koulutukseen ja kuinka moni heistä tuli valituksi Bovallius-ammattiopistoon ja millaisia valintakriteerejä nousee esiin valintatilanteissa. Kaikki koulutuskokeiluissa jatko-opintoihin suositelleet eivät välttämättä pääse haluamalleen alalle. Koska aloituspaikkoja tuntuu olevan vähän, kilpailupaikoista on kovaa. Tällä hetkellä koululla on hyvät mahdollisuudet valita sopivat oppilaat kouluunsa. Jotta oppilaitos onnistuisi hyvin opiskelijavalinnoissaan, tulee koulutuskokeilun asettamia haasteita pohtia tarkasti. Lisäksi lähettävän tahon olisi hyvä tietää miten valmentaa nuoria onnistumaan kokeiluissa ja tutustumiskäynneillä, niin että tavoitteet ja tarpeet kohtaavat koulutuskokeilun mahdollisuuksissa. Koulutuspaikkojen riittävä tarjonta helpottaisi nuoria paremmin löytämään oman paikkansa.

Koulutuskokeilut ovat tärkeä tuki erityistä tukea tarvitsevan nuorten opinpolulla. Koulutuskokeilun onnistumiseksi tarvitaan saumatonta yhteistyötä perusasteen ja toisen asteen oppilaitoksen kanssa. Tämän lisäksi yhteistyötä tulisi mielestäni tapahtua myös Kelan, sosiaalitoimen tai TE-toimiston ja toisen asteen oppilaitoksen välillä. Koulutuskokeiluista tiedottaminen ja markkinointi ovat tärkeää. Samoin yhteistyö ennen koulutuskokeilun alkamista nuoren, hänen perheensä ja eri tahojen välillä vaikuttaa suuresti sen onnistumiseen. Tietojen siirtymisen kannalta tärkeä yhteistyömuoto on tiedonsiirtopalaveri. Kuinka paljon tämä on käytössä ja mitä muita yhteistyömuotoja voisi olla? Näitä asioita olisi mielenkiintoista tutkia.

Kolmantena jatkotutkimusaiheena voisi olla tutkimus tutustumiskäyntien ja koulutuskokeilun vaikuttavuuden eroista. Tutustumiskäynnit tuntuivat olevan selkeästi lisääntymässä. Omien havaintojeni mukaan myös Bovallius-ammattiopiston yksiköiden välillä oli eroja koulutuskokeilun määristä. Itseäni jäi kiinnostamaan se miten tutustumiskäynnit riittävät oppilaitoksen mahdollisuuteen onnistua riittävän hyvin opiskelijavalinnoissaan ja miten nuoret ehtivät riittävästi näyttämään soveltuvuutensa, kiinnostuksensa ja opiskeluvalmiutensa 1-2 päivän tutustumiskäyntien aikana. Tätä voisi tutkia sekä nuoren näkökulmasta että myös oppilaitoksen näkökulmasta.

LÄHTEET

Ahonen A.(toim.) 2010. CP-vammaisten nuorten ammatillinen ohjaus ja tuki peruskoulun ja jatkokoulutuksen välisessä siirtymävaiheessa ja jatkokoulutuksen välisessä siirtymävaiheessa: kehittämissuunnitelmia nykyisiin käytänteisiin. Invalidiliiton julkaisu R 1457–2540; 25. Helsinki. Kirjapaino Öhring

Ammatillinen erityisopetus www-sivut. 2013. Viitattu 2.3.2013.
<http://www.ammattilinen erityisopetus.fi/>

Bovallius-ammattiopisto 2012.Ydin ja tukiprosessit. Toimintaprosessin kuvaus. Koulutuskokeilun eteneminen. 2012. Moniste.

Bovallius- ammattiopiston hakijan opas 2013–2014

Bovallius-ammattiopiston strategia vuosille 2010- 2015. Bovallius-ammattiopisto. Viitattu 18.3.2013.

http://www.bovallius.fi/c/document_library/get_file?uuid=3b5367fc-4d35-4bdd-97be-ff41214a91c6&groupId=10238

Bovallius-ammattiopiston www-sivut. 2012. Viitattu 14.12.2012.
<http://www.bovallius.fi/>

Erityisopetuksen suunnitelma ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa. AMES -projektin loppuraportti. Opetushallitus moniste 2/2005. Viitattu 17.12.2012.
http://www.oph.fi/download/30176_amesmoniste2.pdf

Halla-aho, P., Ala-Pönttiö K. & Lauri, A. 2006. Kompassin avulla kohti oikeaa suuntaa. Teoksessa Holopainen, P & Ojala T. (toim.) LATUa myöten uusiutuviin käytänteisiin. Opetushallitus. 10-15.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajajärvi, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Holopainen, P., Ojala,T., Miettinen, K. & Orellana, T. (toim.) 2005. Siirtymät sujuviksi - ehyttä koulupolkua rakentamassa. Opetushallitus. Helsinki.

Honkanen, E. 2008. Ammatillisen koulutuksen ja erityisopetuksen kehittyminen. Teoksessa Honkanen, E., Kaikkonen, L. & Kotila, H. (toim.) Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen. WSOY Oppimateriaalit Oy 2008. 15–27.

Hotulainen, R. & Lappalainen, K. 2005. Nuoruusiän minäkäsityksen rakentuminen ja tukeminen siirryttäessä toisen asteen koulutukseen. Teoksessa Holopainen, P., Ojala,T., Miettinen, K., Orellana, T. (toim.). Siirtymät sujuviksi - ehyttä koulupolkua rakentamassa. Opetushallitus. Helsinki. 102–119.

Järvikoski, A. & Härkäpää , K. 2008. Kuntoutuksen perusteet. WSOY. 1-4. painos.

Kukkonen, P. & Virtanen, P. 2007. Työpaikan vinkkikansio. Työssäoppimisesta ja työpaikkaohjauksesta työpaikoille. Aura-instituutti. Vammalan kirjapaino.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 1998. L 21.8.1998/630.

Laki ammatillisista oppilaitoksista 1987. L 10.4.1987/487 (kumottu).

Lappalainen, K. & Lievonen, V. 2005. Dysfaattisten nuorten jatko-opintojen suunnittelu ja jatko-opintoihin hakeutuminen. Teoksessa Holopainen, P., Ojala, T., Miettinen, K., Orellana, T. (toim.). Siirtymät sujuviksi - ehyttä koulupolkua rakentamassa. Opetushallitus. Helsinki. 120-128.

Lehto, P. 2010. Työntekijöiden näkemyksiä opiskelijahuoltopalveluista organisatiomuutoksessa. AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Lehto, P. 2013. Opintoneuvoja, Bovallius-ammattiopisto. Turku. Haastattelu 03.3.2013. Haastattelijana Nina Kallio. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 4. Jyväskylä. Gummerus Oy.

Miettinen, K. 2011. Koulutustakuu on kahden kauppa. Koulutustakuu erityisopetuksen näkökulmasta. Teoksessa Mäkelä, M., Kilpinen, J., Parantainen, A. & Salonen, M. MASTiaisia – maakunnallinen ohjausmalli käytössä ja käytännöissä. 2012. 14-15. Viitattu 3.1.2013. http://www.mastohjaus.fi/pdf/MAST_loppujulkaisu_netti.pdf

Myyryläinen, J., Oikari, L. & Salmi, S. 2005. Valmentavan koulutuksen rooli nivelvaiheessa. Teoksessa Holopainen, P., Ojala, T., Miettinen, K., Orellana, T. (toim.). Siirtymät sujuviksi - ehyttä koulupolkua rakentamassa. Opetushallitus. Helsinki. 141-146.

Niemelä A. 2007. ”Joutuu vähän taistelee”. Tutkimus vammaisten ja kuurojen nuorten koulutuspoluista. OTUS 29/2007. Viitattu 2.1.2013 <http://www.esok.fi/esok-hanke/julkaisut/joutuu/otus29.pdf/>

Onnela, K. 2008. Harvinaista sairautta sairastavan elämää Suomessa – Marfan-oireyhtymää sairastavan näkökulma. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto. Farmasian tiedekunta. Viitattu 23.3.2013.

http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/laku/harvinaiset-yksikko/gradu_i_valmis.pdf

Opetushallituksen www-sivut. Edu.fi. Viitattu 20.3.2013.

http://edu.fi/ammattikoulutus/amatillinen_eryisopetus/amatillisten_eryisoppilaitosten_tuki_ ja_asiantuntijapalveluja

Opetusministeriön monisteita 2004:1. Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelma. Taustamuistio. Viitattu 2.3.2013.

http://www.edu.fi/download/122517_amm_eritop_toimenpideohj.pdf

Peda.net Verkkoveräjien nettisivu. Viitattu 20.3.2013. <http://peda.net/index.php>

Perusopetuslaki. 1998. L 21.8.1998/628 muutoksineen.

Päivänsalo, P. 2003. Ammatilliseen koulutukseen ja uralle. Opetushallitus. Helsinki

Siiskonen, T., Aro, T. & Ahonen, T. 2007. Kulkevatko koulutus ja kuntoutus käsi kädessä. Teoksessa Aro, T. & Siiskonen, T. (toim.) Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä. PS-kustannus. Jyväskylä. 216-218.

Tilastokeskuksen www-sivut 2013. Viitattu 21.3.2013.

<http://www.tilastokeskus.fi/index.html>

Tuunainen, K. & Nevala A. 1989. Erityiskasvatuksen kehitys Suomessa. Helsinki. Gaudeamus.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C:20. Turku.

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa peruskoulutuksessa 2010. Opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus. Määräys 09/011/2010.

Viima P. 2006. Selvitys. Keskuspuiston ammattiopiston metalliosaston koulutuskokeilun ennustettavuudesta koneistaja- ja koneenasentajalinjoilla. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Vuontela, U., Lehto, P., Jahnukainen, M., Miettinen, K., Aunola, U., Kokko, J., Lahtinen, P., Haapasalo, S., Siiskonen, T. & Aro, T. 2007. Perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyminen. Teoksessa Aro, T. & Siiskonen, T. (toim.) Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä. PS-kustannus. Jyväskylä. 231–254.

Österlund, S. 2007. Oppimisvalmiuksien kartoitus Alavuuden erityisammattikoulun valintakurssilla ja koulutuskokeilujaksolla. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 20.12.2012.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19414/jamk_1197274165_5.pdf?sequence=1

KYSELYLOMAKKEEN MALLI OPPILAILLE:

Tausta kysymykset:

1. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

2. Ikä _____ vuotta

3. Erityisopetuksen peruste (diagnoosi lääkärinlausunnossa)

- hahmottamisen, tarkkaavuuden tai keskittymisen vaikeudet
- kielelliset vaikeudet
- vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt
- lievä kehityksen viivästyminen
- vaikea kehityksen viivästyminen
- psyykkiset pitkäaikaissairaudet
- fyysiset pitkäaikaissairaudet
- autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
- liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeus
- kuulovamma
- näkövamma
- muu syy, joka edellyttää erityisopetusta: _____
- en osaa sanoa

4. Asumismuotoni

- asun vanhempien luona
- asun itsenäisesti
- asuntolassa
- ryhmä- tai palvelukodissa
- muulla tavoin, miten _____

5. Tarvitsen opiskeluni tueksi

- henkilökohtainen avustaja
- apuväline

tarvitsemani apuvälineet: _____

6. Opetusjärjestelyni peruskoulussa

- yleisopetus
- kokonaan yksilöllistetty
- osittain yksilöllistetty

mitkä aineet: _____

7. Vahvuuteni peruskoulussa: _____

8. Minulla on ollut vaikeuksia peruskoulussa

- oppituntien seuraamisessa
- opetukseen osallistumisessa
- läksyjen tekemisessä
- kirjoittamisessa, lukemisessa
- laskemisessa
- koulukavereiden kanssa toimeen tulemisessa
- opettajien kanssa toimeen tulemisessa
- koulussa liikkumisessa
- koulumatkojen sujumisessa

9. Nykyinen kouluni: _____

10. Hakeuduin Bovallius-ammattipiston koulutuskokeiluun

- ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen

mikä koulutusala: _____

- ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (valmentava I)

11. Koulutuskokeiluni kesto _____ päivää

12. Koulutuskokeiluun kuului myös yöpyminen asuntolassa

- kyllä
- ei

Seuraavat kysymykset mittaavat kokemuksia ennen koulutuskokeiluun tuloa

Miten arvioisit seuraavia asioita asteikolla 1-3, ympyröi mielipidettäsi vastaava vaihtoehto

(1 eri mieltä, 2 en osaa sanoa, 3 samaa mieltä)

13. Sain nykyisestä koulustani riittävästi tietoa ja ohjausta koulutuskokeilusta
1 2 3
14. Minulla oli riittävästi aikaa tutustua Bovallius-ammattiopiston koulutustarjontaan
1 2 3
15. Bovallius-ammattiopistossa koulutusvaihtoehtoja oli riittävästi
1 2 3
16. Löysin helposti mieluisen koulutusalan Bovallius-ammattiopiston koulutustarjonnasta
1 2 3
17. Sain tukea koulutuskokeiluhakemuksen tekemiseen
1 2 3

18. Sain tietoa Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilusta

- nykyisen kouluni opettajalta
- kavereilta
- vanhemmilta
- Bovallius-ammattiopiston kotisivuilta
- muualta internetistä
- oppaista ja esitteistä
- muualta, mistä: _____

19. Oliko Bovallius-ammattiopiston esittelymateriaalit helposti luettavat?

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

Seuraavat kysymykset mittaavat kokemuksia koulutuskokeilussa Bovallius-ammattiopistolla

Miten arvioisit seuraavia asioita asteikolla 1-3, ympyröi mielipidettäsi vastaava vaihtoehto

(1 eri mieltä, 2 en osaa sanoa, 3 samaa mieltä)

20. Koulutuskokeilu selvensi jatko-opinto valintaani
1 2 3
21. Koulutuskokeilu lisäsi kiinnostusta kokeilemaani ammattialaa kohtaan
1 2 3
22. Sain riittävästi ohjausta ja tukea
1 2 3
23. Opetus oli selkeää
1 2 3
24. Koulun tilat olivat esteettömät
1 2 3
25. Koulun oppimisilmapiiri oli hyvä
1 2 3
26. Sain tarvitsemani apuvälineet käyttöön
1 2 3
27. Sain osallistua alakohdaiseen teoriaopetukseen
1 2 3
28. Sain osallistua alakohdaisiin työtehtäviin
1 2 3
29. Kokeilemani harjoitustehtävät sujuivat hyvin
1 2 3
30. Sain kokeilla ryhmätyötä
1 2 3
31. Ryhmätilanteet sujuivat hyvin
1 2 3

32. Itsevarmuuteni lisääntyi koulutuskokeilussa
1 2 3
33. Oma-aloitteisuuteni lisääntyi koulutuskokeilussa
1 2 3
34. Sain tietoa Bovallius-ammattiopiston ohjaus- ja tuki palveluista
1 2 3
35. Viihdyin asuntolassa
1 2 3
36. Sain riittävästi tukea ja ohjausta asuntolassa
1 2 3
37. Sain riittävästi tietoa asuntolan palveluista
1 2 3
38. Bovallius-ammattiopiston ruoka oli hyvää
1 2 3

39. Koulutuskokeilun pituus oli mielestäni

- sopiva
- liian lyhyt
- liian pitkä
- en osaa sanoa

40. Koin, että kokeilemani koulutusala on sopiva minulle

- ei
- en osaa sanoa
- kyllä

41. Aion hakea Bovallius-ammattiopistoon kokeilemalleni koulutusosalalle

- ei
- en osaa sanoa
- kyllä

Seuraavat kysymykset koskevat mielipidettäsi Bovallius- ammattiopiston palautelausunnosta

Miten arvioisit seuraavia asioita asteikolla 1-3, ympyröi mielipidettäsi vastaava vaihtoehto

(1 eri mieltä, 2 en osaa sanoa, 3 samaa mieltä)

42. Lausunnosta oli minulle hyötyä 1 2 3
43. Lausunto vastasi omaa kokemustasi koulutuksen sujumisesta 1 2 3

Lopuksi vielä

44. Millaisen arvosanan (numerolla 4-10) antaisit koulutuskokeilulle?

45. Millaisia toiveita tai terveisiä haluaisit lähettää koulutuskokeilujen järjestäjille?

11.2.2013

Hei koulutuskokeilussa ollut nuori!**Toivoisin, että voit osallistua tutkimukseen**

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa Porissa sosiaali- ja terveysalalla kuntoutusohjaajaksi. Teen opinnäytetyöni nuorten kokemuksista Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluista. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Bovallius-ammattiopiston kanssa. Tieto on meille tärkeää. Se auttaa ammatillisia erityisopilaitoksia koulutuskokeilujen kehittämistyössä.

Lähetän kyselylomakkeen kaikille lukuvuonna 2012 – 2013 Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeilussa olleille. Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti ja kaikki opinnäytetyötä varten kerätty aineisto tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua. Sinun nimeäsi tai muita tietojasi ei julkaista työssä. Kyselytutkimukseen osallistuminen on sinulle täysin vapaaehtoista. Voit kieltäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tahansa. Vastaukset eivät vaikuta jatko-opintovalintoihin. Myös huoltajasi voivat halutesaan antaa palautetta koulutuskokeilusta sähköpostitse tai puhelimitse.

Toivon sinun vastaavan huolellisesti jokaiseen kohtaan. Pyydän suostumustasi olla sinuun yhteydessä tarvittaessa jälkikäteen puhelimitse, mikäli vastauksissa on epäselviä kohtia.

Kiitos etukäteen tutkimukseen osallistumisesta! Mikäli tutkimuksen suhteen on kysyttävää, voit olla yhteydessä minuun. Palautekuoren postimaksu on maksettu!

Nina Kallio, kuntoutusohjaaja opiskelija

Puh XXXXXXXXXX, nina.kallio@student.samk.fi

Liitä alaosa kyselyn mukaan!

Pyydän suostumustasi käyttää sinusta laadittua koulutuskokeilulausuntoa tutkimustulosten keräämisessä. Tutkimuksessa tarkastellaan opiskelijan toivetta ja ammattiopiston suositusta jatko-opinnoista. Sinun ei tarvitse lähettää lausuntoa, voimme lukea sen Bovallius-ammattiopiston tietokannasta.

Paikka ja aika

Tutkimukseen osallistuvan allekirjoitus ja nimen selvennys (alle 18 vuotiaan huoltajan allekirjoitus)

Sosiaali- ja terveysala
Porin yksikkö

Anna-Liisa Mäki-Tikkala
Toimialajohtaja

TUTKIMUSLUVAN ANOMINEN

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa kuntoutuksen ohjaajaksi (AMK). Tavoitteeni on tehdä opinnäytetyöni Bovallius-ammattiopiston koulutuskokeiluista. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvata kyselytutkimuksen avulla lukuvuonna 2012 -2013 Bovallius-ammattiopistossa koulutuskokeiluissa osallistuneiden nuorten kokemuksia koulutuskokeilusta. Tarkoitukseni on selvittää onnistuivatko kokeilut oppilaiden mielestä ja vaikuttivatko nämä nuoren jatko-opintovalintaan. Tämän lisäksi pyrin kartoittamaan olivatko nuorten omat toiveet jatko-opintojen suhteen samansuuntaisia kuin Bovallius-ammattiopistolta saatu suositus.

Pyydän tutkimuslupaa ja oikeutta käyttää koulun opiskelijarekisteriä osoitetietojen saamiseksi. Jokaista kyselytutkimuksen vastaanottajaa tiedotetaan tutkimuksen luonteesta ja sen vapaaehtoisuudesta. Oppilailta pyydetään kirjallinen lupa oppilasrekisterissä olevien palautelausuntojen käyttöön. Lisäksi alaikäisten oppilaiden huoltajilta pyydetään kirjallinen lupa nuoren osallistumisesta kyselytutkimukseen. Aineisto kerätään ja käsitellään luottamuksellisesti. Opinnäytetyö kirjoitetaan siten, ettei oppilaiden henkilöllisyys ole jälkikäteen tunnistettavissa.

Tämän tutkimuslupa-anomuksen mukana on toimitettu hyväksytty opinnäytetyösuunnitelma, josta saa tietoa opinnäytetyöhön liittyvistä asioista, kuten tarkoituksesta, toteutuksesta ja aikataulusta. Opinnäytetyön ohjaajana toimii opettaja Erja Leppänen (erja.leppanen@samk.fi puh. [redacted]).

Anomus hyväksytty

Anomus hylätty

Turussa 21.1.2013

Anna-Liisa Mäki-Tikkala

Anna-Liisa Mäki-Tikkala
Toimialajohtaja

Ystävällisin terveisin

Nina Kallio, kuntoutuksenohjaaja opiskelija

Puh. [redacted], nina.kallio@student.samk.fi

